(86…

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ…

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 164 (2689)
ИЮЛИИН 13
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Һү абалгада онсо анхарал хандуулха

Ойрын жэлнүүдтэ США-е һү, то… мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын …лаар хүсэхэ гэһэн партиингаа …яада харюу болгон, манай колхоз, …вхозууд социалистическэ шэнэ …лга абаһан юм. Тэрэнэй ёһоор …эл соо һү абалга 39 процентээр …эшэлхэ, нёдондонойхиһоо 400 лит…ээр ехэ һүн үнеэн бүриһөө һаагда… байна.

Колхоз, совхозуудай абаһан энэ …лгаяа бэелүүлхын түлөө ямар ху…лмэри хэжэ байна гээшэб?

1958 оной түрүүшын хахад жэл …гэржэ, колхозуудта һү һаалга …ойдоо 5,3 процентээр, совхозууд…—28,2 процентээр дээшэлээ.

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ мүры…өндэ Кабанскын аймагай колхо…уд яһала һайн үрэ дүн туйлаа. …нгэрһэн 6 һарын туршада аймагай …лхозууд үнеэн бүриһөө 866 кило…рамм гэхэ гү, али нёдондоной энэ …ынхидэ орходоо 161 килограм…аар ехэ һү һааһаа. Иволгын, Хэ…эңгын, Торийн аймагай колхозууд …ү һаалгаяа мүн лэ зарим тэды дэ…элүүлһэн байна.

Борьёогой, Бичурын совхозууд …баһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэй…өөр бэелүүлнэ. Жэшээнь, Борьёо…ой совхоз үнгэрһэн үе соо һү абал…аяа 65,6 процент дээшэлүүлээ. Хэр…ээ нёдондо энэ үе соо үнеэн бү…иһөө 700 килограмм һүн һаагда…ан байгаа һаа, мүнөө 1022 кило…рамм һаагдаа.

Тарбагатайн Калининай нэрэм… колхозой һаалишад 6 һарын …уршада үнеэн бүриһөө 1457 кило…рамм һү һаагаа. Энэнь нёдондо…ойхиһоо 217 килограммаар ехэ бо…оно. Мүн Заиграйн «Красный …пытник», Иволгын «III пятилетка» …олхозой һаалишад һү һаалгаяа …орьтойгоор дээшэлүүлээ.

Кударын Ждановай нэрэмжэтэ …олхозой һаалишан Ц. Эрдынеева …ютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 775 литр, Тарбагатайн Калининай …эрэмжэтэ колхозой һаалишан Е. …азазаева —1829 литр һү һаагаа. …имэ жэшээ тоолохо болоо һаа …лон гээшэ.

Түрүү колхоз, совхозуудай һаа…нишадай жэшээ дээрэһээ харахада, …ү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар …баһан уялгаяа дүүргэхэ хүсэд ар…а боломжотойбди.

Гэбэшье, республикымнай зарим …аймаг, колхоз, совхозууд һү һаал…ые дээшэлүүлхын түлөө бодото …эмжээ абанагүй. Жэшээлбэл, …рууңын аймагай колхозууд нёдон…онойхидо орходоо һү һаалгаяа 11 …процентээр доошолуулаа гэхэ гү, …али үнеэн бүриһөө 94 килограмм …һү багаар һаагаа. Иимэ байдалай …гохёолдоод байһые партиин айкомой …секретарь нүхэр Доржиев, аймгүй…сэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Таря…шинов мэдэжэ байгаад, зохихо тоб…шолол хэнэгүй.

Яруунын колхозууд иимэ тэсэшэ…гүй гээгдэлдэ яахадаа ороо б? Сэ…хыень хэлэхэдэ, партиин айком, …аймгүйсэдком, колхозуудай хүтэлбэ…рилэгшэд энэ жэлдэ һү һаалга дээ…шэлүүлхын, үнеэдэй харууһа, тэ…жээл һайжаруулхын түлөө эмхид…хэлэй хүдэлмэри ябуулаагүй шахуу. Мүн һаалишадай дунда социалисти…ческэ мүрысөөн эмхидхэгдээгүй. …ниитэ-политическэ хүдэлмэри хан…галтагүйгөөр ябуулагдаа.

Абаһан уялгаяа бэелүүлгээр мүн Хориин колхозууд иимэрхүү бай…далда оронхой. Энэ аймагай колхо…зуудта һү һаалга 14 процентээр доо…шолоо. Гэбэшье эндэ эрид хубилал…та мүнөөшье хүрэтэр үзэгдөөгүй …байһаар.

Зэдын аймагай колхозууд нё…дондо һү һаалгаар һайн үрэ дүн …туйлаһан аад, энэ жэлдэ хуушан …амжалтаараа һанаагаа амаршан…хай. Аймагай хүтэлбэрилэгшэд нү…хэд Барьядаев, Будажапов гэгшэд һү һаалга дээшэлүүлхын тула колхозуудта эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулнагүй, колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табинагүй.

Энэ жэлдэ Курумканай, Прибайкальска, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Заиграйн болон Бичурын аймагуудта һү һаалга нёдондонойхиһоо дээшэлээгүй. Баргажанай, Заиграйн, Мухаршэбэрэй аймагай колхозууд июнь һарада һү һаалгаяа доошолуулһан байна.

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар бии байгаа ехэ дутагдалнуудтай саашадаа яашье эбсэжэ болохогүй. Эдэ дутагдалнуудаа дары усадхажа, һү абалга дээшэлүүлхын тула эрид шанга хэмжээ яаралтайгаар абаха зэргэтэйбди. Мүнөө бүхы колхозуудта үнеэдые үдэртөө 3—4 дахин уһалжа, түхэреэн сүүдхэ соо адуулха хэрэгтэй.

Партиин айкомууд малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар гол үүргэ дүүргэдэг мал адуулагшадай харюусалгые улам дээшэлүүлхэ, тэдэнийе материальна талаарнь урмашуулха зэргэтэй. Мүн зоотехническэ заабариин ёһоор үнеэдые адуулдаг түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлэн, бэлшээриингээ газар хэды хэһэг болгожо, халаанай адуулгашадые томилжо, үнеэдээ һүниндөө бэлшээхэ шухала.

Энэ үедэ колхоз, совхоз бүхэн үнеэдтээ нэмэлтэ ногоон тэжээл эдюулжэ, ашаг шэмыень улам дээшэлүүлхэ аргатай. Хэрбээ ногоон тэжээлгүй байгаа һаа, нэн түрүүндэ һү ехээр гарадаг, түрүүшынхеэ тугаллаһан үнеэдтэ энэ жэлдэ таригдаһан зелёнко эдюулхэ хэрэгтэй.

Үнеэдые үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ сагһаа урид шэргээхэ ябадал үзэгдэдэг һэн. Энээнһээ боложо, ехэ һүн гээлтэдэ ородог байһан юм. Иимэ ушар энэ жэлдэ дабтагдаха ёһогүй.

Мүнөө силос дараха хүдэлмэридэ хам орохоор болоо. Илангаяа силос дараха нүхэ түхеэрэлгэнүүдые бэлдэхэ саг ерээ. Сентябрь һарада үнеэдтээ эртын силос эдюулхын зорилгоор мүнөө тусхай бэлэдхэл хэжэ эхилхэ болонобди. Тиигэбэл намарай һарануудта һү һаалгые мүнөөнэй хэмжээнһээ доошолуулхагүйбди.

Энэ жэлдэ үнеэн бүридэ 10 тонноһоо бага бэшэ силос дараха зорилго табигданхай. Энэ шухалын шухала хүдэлмэриие бэелүүлхын тулада колхоз, совхоз бүхэн зохихо хэмжээ эртээнһээ абаха зэргэтэй.

Мүнөө малай үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ захалха, илангаяа тэжээл бэлэдхэдэг цехүүдые бариха, бүлеэн уһаар үнеэдые уһалха түхеэрэлгэ заһабарилжа эхилхэ шухала.

Сентябрьда һаамхай үнеэд уяанда оруулагдажа, рационой ёһоор эдеэлүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Малдаа элбэг хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэжэ, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тулада нэгэшье соото сабшалангай газар сабшангүйгөөр үлөөхэ ёһогүйбди.

Партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд һү һаалгые дээшэлүүлхын тулада һаалишад, мал адуулагшадта зохихо туһаламжа үзүүлхэ, дутуу дундыень усадхажа, социалистическэ мүрысөө эмхидхэжэ, эрдэм ухаанай туйлалта, түрүүшүүлэй дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлжэ байха уялгатай.

Партиин айком болон аймгүйсэдкомууд эмхидхэлэй хүдэлмэри һайжаруулжа, колхоз болон совхозой хүтэлбэрилэгшэд, партийна организациин секретарьнуудай харюусалгые улам дээшэлүүлхэ, тэдэнэй урда шанга эрилтэ табиха ёһотой.

Эмхидхэлэй хүдэлмэри хаа хаанагүй һайжаруулан, һаалишад, мал адуулагшадай үүсхэл эдэбхиие бүри дээшэлүүлээд, һү һаалгые эрид ехэдхэхын түлөө тэмсэе!

Н. С. Хрущев Москва ерэбэ

Германиин Нэгэдэмэл Социалистическэ партиин V съездэ хабаадалсаһан КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев «ТУ-104» самолёдоор, июлиин 11-дэ Берлинһээ Москва ерэбэ.

Нүхэд А. И. Микоян, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов нүхэр Н. С. Хрущевые Внуковска аэродром дээрэ угтаһан байна.

Белорусска ССР. Белоруссиин олзоборилгын соведэй Витебскэ техническэ училищиин дэргэдэ гараар уралан оёгшодой бүлэг эмхидхэгдэһэн юм. **Зураг дээрэ:** уран гараар оёгшо мастернууд занятидаа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев Берлинһээ Москва бусаба

БЕРЛИН, июлиин 11. (ТАСС). СЕПГ-гэй V съездэ хабаадалсаһан КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев мүнөөдэр «ТУ-104» самолёдоор Берлинһээ Москва ерэбэ.

СЕПГ-гэй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, политбюрогой гэшүүн В. Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүд О. Гротеволь, Г. Рау гэгшэд нүхэр Н. С. Хрущевые аэродром дээрэһээ үдэшөө.

Тэрэшэлэн СЕПГ-гэй V съездэ хабаадалсаһан КПСС-эй делегациин гэшүүд О. В. Куусинен, М. Г. Первухин, М. Т. Ефремов, В. В. Щербицкий, В. Ф. Шауро, мүн ГДР-тэ амаржа байгаа СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Р. Я. Малиновский, Германида байгаа советскэ сэрэгшэдэй бүлэгые командалагша армиин генерал М. В. Захаров, СССР-эй, ГДР-эй посольствонуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Советскэ армиин генералнууд Н. С. Хрущевые аэродром дээрэһээ үдэшэлсөө.

Нүхэр Н. С. Хрущевой ябаһанай удаа, СЕПГ-гэй V съездэ хабаадалсагша КПСС-эй делегациие Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр О. В. Куусинен толгойлно.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГА, СИЛОС ДАРАЛГЫЕ ҮРГЭН ДАЛАЙСАТАЙГААР ЯБУУЛАЯ!

☆ ☆

Сабшалгада жэгдэрэн оробо

Түнхэнэй колхозууд энэ жэлдэ хамтадаа 19 мянган гектарта үбһэ ногоо сабшаха юм.

Мүнөө тэндэхи колхознигууд үбһэ ногоо хаһа соонь, шэмэтэй һайнаар хуряажа абахын тулада эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллана.

«Знамя», «Сибиряк» колхозуудай сабшалан дээрэ эдэ үдэрнүүдтэ хорёод тракторна, морин косилканууд, зуугаад гаран гар хажууршад оролдосогой, бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Һаядаа тэндэхид сабшаһан үбһэеэ һүрилжэ орохонь.

Аймагай колхозууд набшаһата тэжээл ехээр бэлдэхэ зорилго табяад, зариманиинь хараалһан түсэбөө дүүргээд байнхай.

Мүн колхозуудта хоёр мянгаад гектарта кукуруза, наран сэсэг таригдаа һэн. Тиигэжэ мянгаад тонно шэмэтэ һайн силос дарагдаха байна.

В. Тихонов.

Сагаа дэмы хооһоор үнгэргэжэ байна

Мухаршэбэрэй Калининай нэрэмжэтэ колхозойхид һүүлэй үедэ ниитынгээ ажахые саашадань хүгжөөжэ, олзо доходоо ехэдхэхын тула горьтой хүдэлмэри хээ.

Артелиин ажахын гол һалбаринь мал ажал болоно. Гэбэшье, ниитынгээ мал ажалые хүгжөөхэ, тоо толгойень олошоруулхын тула бүхы арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэнэгүй. Тиимэһээ малай ашаг шэмэшье ехээр дээшэлнэгүй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй июнь һарада 1956 оной энэ үеынхидэ орходоо 23 мянган литрээр ехэ һүн һаагдаһан байгаа һаа, харин энэ оной июнь һарада нёдондонойхиһоо оройдоол 3 мянган литрээр ехэ һүн һаагдаад байна бшуу. Үнгэрһэн 6 һарын туршада үнеэн бүриһөө 700 литр хүрэхэгүй һүн һаагдаба. Зунай хүхэ ногооной үедэ үдэртөө үнеэн бүриһөө дунда зэргээр оройдоо 6 литр һүн һаагдана. Иимэ байдал ямар шалтагаанһаа ушараа б гэхэдэ, зунай һарануудта үнеэдтээ шэмэтэ болон концентрированнэ тэжээл үгэхэеэ болишонхой. Мүн бэлшээриин газарые хэды хоноод һэлгүүлжэ үнеэдээ адуулха, нэмэлтэ ногоон тэжээл үгэхэ ябадал эмхидхэгдэнэгүй.

Малдаа хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэнгүй, илангаяа кукуруза ехээр тарингүйгөөр һү һаалгые дээшэлүүлхэнь бэрхэтэй. Колхозойхид энээниие хараадаа абажа, мүнөө жэлдэ 100-гаад гектарта кукуруза, 100 гектарта наран сэсэг, 300 гектарта зелёнко, 10 гектарта тэжээлэй корнеплодуудые тариһан байна.

Мүн хүдөөгэй үбһэ ногооной үндэр ургаса абахын зорилгоор 400 гектар сабшалангай газар хоёр дахин уһалагдаа.

Мүнөө орооһо тариянай, тэжээлэй ургамалнуудай, сабшалангай ургаса яһала һайн. Сабшалангай гектар бүриһөө 10—12 центнер ургаса абтахаар хараалагдана.

Гэбэшье, малай тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэ үшөөл багаар анхарал табигдана. Үбһэ хуряалгада хаһа саг соонь бэлдэжэ, тракторна болон морин косилка, бусад зэр зэмсэгүүдые заһабарилха тухай колхозой хүтэлбэрилэгшэд эртээнһээ һаналаа табинагүй. Һайнаар ургаһан, шииг нойто ехэтэй, доро газарай ногоое гар хажуураар сабшахада болохо байгаа. Тиимэшье юумэн хараалагдаагүй байшоо.

Гадна, силос дарахын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэриие хэжэ дүүргэхэ байгаа. Тиин эндэхид гансал силос дарадаг комбайндаа найдашоод, сагаа хооһоор үнгэргэнэ. Шэмэтэ һайн силос ехээр даража абахын тула силос дарадаг үшөө нэгэ комбайн РТС-һээ худалдажа абахада болохо байгаа. Теэд тус колхозой правлени тиимэ комбайн абаха аргатай байгаад, энэ хэрэгые юундэшьеб гэдэргэ татана. Мүн үбһэ тэжээл бэлдэлгэдэ ябаха машина, мори унаа бэлдэгдээдүй.

Үдэр хоног үнгэргэжэ байнгүй, үбһэ тэжээл бэлдэлгэдэ хам орохоор болоо.

М. Николаев.

☆

Халуун хүдэлмэриин хаһа эхилээ

Эдэ үдэрнүүдтэ Прибайкальска аймагай колхозуудай нуга сабшалан дээгүүр үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы болотор морин косилкын таршаганаан, хажуур, тармуурай ханхинаан, колхознигуудай дуулалдаан таһархаяа болинхой.

«Заветы Ильича» колхозойхид аймаг соогоо эгээн түрүүлэн үбһэндэ ороо. Мүнөө артелиинхид үбһэ сабшалгада морин косилка олоор табинхай.

Тэрэшэлэн «Путь к коммунизму», «Путь Ленина» колхозууд үбһэ сабшалга, хуряалгада машина, техникэ, хүдэлмэрилэгшэдые олоор табяад, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

И. Сергеев.

Республикын колхоз, совхозуудта үбһэ хуряалга, тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1958 оной июлиин 10-най мэдээн

Аймаг	Бухы дээрээ сабшагдаһаниинь (гектараар)	Тэрэ тоодо һуриилэгдэһэниинь (гектараар)
Б-Кударын	187	—
Баргажанай	2085	1084
Баунтын	—	—
Бичурын	35	—
Зэдын	—	—
Яруунын	—	—
Заиграйн	—	—
Закаменай	—	—
Иволгын	55	—
Кабанскын	170	7
Хэжэнгын	—	—
Кударын	—	—
Курумканай	116	—
Кяхтын	—	—
Мухаршэбэрэй	165	—
Ахын	—	—
Прибайкальска	257	—
Сэлэнгын	—	—
Тарбагатайн	65	20
Ториин	—	—
Түнхэнэй	316	13
Хориин	11	—
СОВХОЗУУД		
Бичурын	331	—
Борьёогой	—	—
Яруунын	—	—
Кяхтын	—	—
Сэлэнгын	—	—
Хориин	11	—
«Эрдэм»	—	—

Тарая хуряалгада эрхимээр бэлдэхэ

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай», мүн «Уялгата тушаалга, МТС-үүдэй хэһэн хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри болюулха, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ шэнэ гурим, худалдан абаха сэн болон услови тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февраль болон июнь һарануудта болоһон Пленумэй тогтоолоор зоригжоһон манай республикын колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд мүнөө жэлдэ орооһо тариянай, тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса абахын түлөө шармайн оролсонхой. Хабар эртэ, газарай шииг ехэтэй байхада таригдаһан хара тариян, шэниисэ мүнөө сэсэгээ губижэ, эдеэшэжэ эхилэнхэй. Тиимэһээ энэ жэлдэ тарая хуряалгын хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ эхилэгдэхээр хүлеэгдэнэ.

Хүдөө ажахын эгээл харюусалгатай энэ хүдэлмэриие богони болзорто эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии. Имагтал тэрээндэ эртээнһээ оролдосотойгоор бэлдэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ республикымнай олонхи колхозууд, РТС-үүд тарая хуряаха комбайнуудаа заһабарилжа дүүргэнхэй.

Гэбэшье тарая хуряалгада бэлэдхэхэ хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулагдажа байна. Сэлэнгын, Яруунын, Хориин совхозууд бүхы комбайнуудайнгаа хахадыеншье заһабарилжа дүүргээдүй байһаар. Баһа Цагаан-Усанай, Тарбагатайн РТС-үүд энэ хүдэлмэриие гэдэргэ татана.

Амяарлан хуряалгын аша туһа һайса мэдэжэ байгаад, мүн энэ хүдэлмэриие хэхэ машина, техникэтэй байһан аад, нёдондо Заиграйн, Баргажанай, Яруунын, Байкало-Кударын, Хориин болон бусад хэдэн аймагай колхозууд орооһо таряанайнгаа минии гуша хүрэхэгүй процент амяарлан хуряаһан байха юм. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд хуряалгын шэнэ, түрүү аргые тоонгүй байжа, тэрээндэ эртээнһээ бэлдээгүй, хүнүүдээ һургаагүй байшоо бшуу.

Мүнөө жэлдэ иимэ гээгдэнги баримтануудые тэсэхын аргагүй. Залаата бүхы ургамалнуудые богонихон болзор соо амяарлан хуряажа, гүрэндөө эрхим шанартай орооһо тарая түсэбһөө гадуур тушаажа, хэрэгтэй соонь үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа абаха тушаа Эхэ орон дотороо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхые Ставрополиин хизаарайхид ССР Союзай хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уряалба. Эндэхи колхознигууд, совхозуудай, РТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хуряалгын үедэ лафетнэ жаткануудаа хоёр халаан соо хүдэлгэжэ түрүү механизаторнуудай жэшээгээр жаткануудаа хоёр хоёроорнь холбоод ашаглажа байнхай. Тиихэдэ тэдэнэр энэ жэлдэ түсэбһөө гадуур 22 миллион пүүд тарая гүрэндөө худалдаха гэһэн уялга абаа.

Ставрополиинхидай иимэ һайн һайхан үүсхэл хаа хаанагүй дэмжэгдэжэ байна. Энэ үүсхэлэй манайшье республика дотор үргэнөөр дэмжэгдэхэ байһаниинь лабтай.

Юуб гэхэдэ, таряае амяарлан хуряаха арга республикымнай колхоз болон совхозуудта жэлһээ жэлдэ ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Үнгэрһэн жэлдэ Кяхтын, Ториин, Зэдын, Иволгын, Мухаршэбэрэй, Кударын аймагай колхозууд, совхозууд хахадһаа ехэнхи таряагаа амяарлан хуряаһан байха юм. Мүн манай эрхим механизаторнууд энэ түрүү аргые һайса шудалжа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг болонхой. Республикымнай солото комбайнер И. Н. Жарников нёдондо 1127 гектарай тарая лафетнэ жаткаар хадаад, 327 га комбайнаар суглуулжа, сохиһон байна. Сэлэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ суута комбайнер Тамжан Цыциков лафетнэ жаткаар нэгэ үдэр 109 гектар хүрэтэр хадаһан байха юм. Сезон соо 400 гектарһаа дээшэ тарая хадаһан, комбайнаар суглуулан сохиһон машинистнуудай, комбайнернуудай тоо таби гаран болоһон байна.

Эдэ бүгэдэ дээрэһээ хараад үзэхэдэ, манай республикын механизаторнууд, колхоз болон совхозууд тарая амяарлан, богони болзорто хуряаха талаар бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохо гүйсэд аргатай. Тиимэһээ тарая хуряалгада саг соонь, наринаар бэлдэхэ хэрэг мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай, РТС-үүдэй шухала зорилго болоно.

Хуряалгада хэрэглэгдэхэ трактор, комбайн, лафетнэ жатка болон бусад машинануудые түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлхөөр, һайн шанартайгаар заһабарилхынгаа хажуугаар механизаторнуудые түрүүшүүлэй дүй дүршэлтэй танилсуулха хэрэгтэй. Набтараар, шэнгэнээр ургаһан таряае «ДТ-54» тракторта лафетнэ хоёр жатка холбожо хадахада зохид байһаниинь элирээ. Тиихэ зуураа хоёр жаткаар хадагдаһан таряае нэгэ вал болгожо хаядаг байна. Мүн «С-6» комбайнаар нэгэ доро хоёр валай тарая суглуулан сохихо арга бии. Эдэ түрүү дүршэл манай республика дотор энэ жэлдэ түрүүшынхеэ хэрэглэгдэхэ юм. Тиимэһээ энээндэ бэлдэхэ, трактор, комбайн болон жаткануудаа тааруулжа, агрегат болгон холбохо хэрэгтэй. Тэрэшэлэн механизаторнуудые энэ аргатай һайса танилсуулха шухала.

Колхоз, совхоз бүхэн хуряалгын түсэбые эртээнһээ наринаар зохёожо, таряанайнгаа полинуудые лафетнэ жаткын машинистнуудта хубаарилан даалгажа үгэхэ уялгатай. Баһа полинуудаа хуряалгада бэлдэхэ, захыень сабшаха хэрэгтэй.

Комбайнаар сохигдоһон таряае түргэнөөр сэбэрлэжэ, хатаажа абахын түлөө таряанай тоог ехээр түхеэрэгдэхэ, тоог дээрэ цементлэгдэһэн шала үргэнөөр хэгдэхэ, тарая сэбэрлэхэ, ашаха хүдэлмэриие оньһожоруулха талаар хэмжээн абтаха ёһотой.

Гэхэтэй хамта, хуряалга дээрэ ябаһан хүнүүдтэ зохид һайн байра түхеэрхэ, тэдэнэй культурна эрилтые хангаха асуудалда колхоз, совхозой хүтэлбэрилэгшэд онсо анхаралаа табиха уялгатай.

Нүхэд колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд! Ставрополиинхидай уряае бүримүһэн дэмжэжэ, тарая хуряалгадаа жэшээтэ һайнаар бэлдэе!

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ПАРТИЙНА ГРУППАНУУДЫЕ ЗҮБӨӨР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

Колхозно байгуулалтые саашадань бэхижүүлхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй февральда болоһон Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй гараһанай һүүлээр нютагуудтахи партийна организацинуудай үүргэ, мүн ажал хүдэлмэриншье бүри ехэ болобо. Партиин айком энээниие хараадаа абаха зуураа, коммунистнуудые колхозой ажалай гол һалбаринуудта зүбөөр хубаарилан табиха, тэдэнэй түрүү үүргые улам дээшэлүүлхэ асуудалда һаналаа ехээр табижа байна.

Партиин айком эхин организацинуудые тодорхойгоор хүтэлбэрилхын тулада колхозуудай бригада, фермэнүүд дээрэ партийна группануудые байгуулба. Һүүлэй үедэ 120 коммунистнуудһаа бүридэһэн 12 партийна группанууд бии болгогдоо. Энээнэй ашаар улад зоной дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхада һураггүй зохид болонхой.

Партийна группын хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилдэг партийна бюро дээдэ органуудай заабаринуудые, өөһэдынгөө шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг болоо, хиналта шалгалта зарим тэды шангадхагдаа гэжэ дүй дүршэл харуулна.

«40 лет Октября» колхозой эхин партийна организацида 2 партгруппа байгуулагдаа һэн. Жэшээнь, Дунгуй гэжэ газарта 2-дохи комплексно бригадын партгруппа (партгруппоргнь К. Я. Серебренников) 13 коммунистнуудтай юм. Эдэнэй олонхинь колхозно үйлэдбэриин гол шухала ажал дээрэ хүдэлмэрилнэ.

Тус партгруппа колхознигуудай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри, социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ, бригадирнууд, фермые даагшанарай тоосоо шагнаха гэхэ мэтэ шухала асуудалнуудые шиидхэдэг юм. Жэшээнь, коммунист нүхэр Григорьевой хонин ажал хүтэлбэрилхэдөө эзэн бусаар хандахадань партийна группа тэрээнэй хүдэлмэри тухай асуудал партгруппын суглаан дээрэ хэлсэһэн юм. Удаань энэ асуудал эхин партийна организациин хамтын суглаан дээрэ дахин зүбшэн хэлсэгдэжэ, Григорьевто партийна шанга зэмэ тохогдоо һэн. Энэ партгруппын коммунистнар бултадаа партийна даалгабари дүүргэдэг. Коммунист Д. И. Курикалов фермэ, гүүртэнүүдтэ газетэ, журналнуудые таһалгаряагүй абаашуулха, коммунист А. И. Серебренникова харуулан ойлгуулха агитаци эмхидхэхэ даалгабаритай юм. Партийна бюро (секретаринь Ж. Б. Банеев) суглаанай шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые, партгруппын ажалые хинан шалгадаг болонхой. Иимэ гуримаар ажалаа ябуулхадань ажалай бүтээсэ нилээдгүй дээшэлһэн, бригадын ажабайдалда тохёолдоһон дутуу дундануудые усадхахадань ехээр нүлөөлһэн байна.

Нэгэдэхи комплексно бригадын партийна группа (группоргнь Ж. Б. Цыбыктаров) муу бэшээр ажаллана.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо хоёр партийна группа эмхидхэгдэһэн юм. 3-дахи комплексно бригадын партгруппые партийна хүдэлмэри һайн мэдэхэ, ахалагша хонишон С. Ц. Ранжуров хүтэлбэрилдэг. Энэ партгруппада 8 коммунистнууд бии. Коммунистнуудта харюусалга ехэтэй ажал даалгагдана. Тиигэжэ мал ажал дээрэ 6 коммунист, тараан ажалда 2 коммунист эльгээгдэнхэй.

Партгруппа түсэбэйнгөө ёһоор ажалладаг, воскресник эмхидхэдэг, мүрысөөнэй дүн, «Дайшалхы хуудаһа», «Молни» саг соонь гаргадаг, кино харалгые эмхидхэдэг юм. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи комплексно бригадада П. Батомункуевай хүтэлбэрилдэг партийна группа муу бэшээр ажаллана.

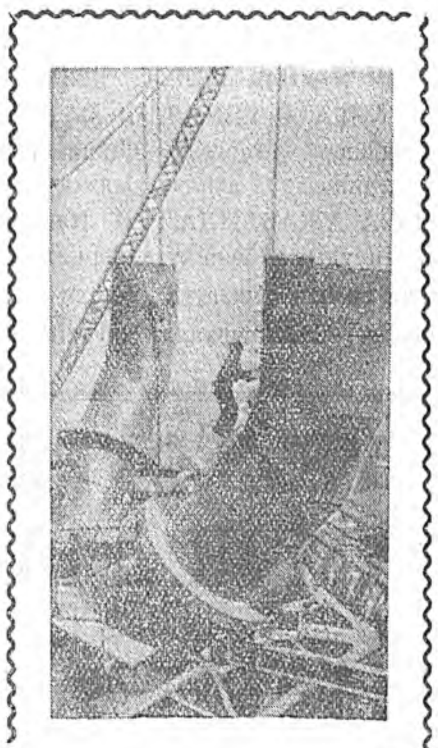
Эдэ һайн жэшээгэй хажуугаар үшөөл дутуу дунданууд олон үзэгдэнэ. Зарим партийна организациин бюро партгруппануудта үшөөл багаар туһална. Колхозуудай ажахые партийна группануудай һайнаар хүтэлбэрилхын тула партиин айком, тэрэнэй эмхидхэлэй таһаг зохихо хэмжээ абажа байна. Партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд колхозуудта гаража, партийна организациин ажал хүдэлмэридэ туһална.

Колхозуудай партийна организацинуудай, партгруппануудай ажалда туһалхын зорилгоор июниин 18-да аймагай центртэ семинар үнгэргөөбди. Энэ семинар дээрэ олохон партийна организацинуудай секретарьнууд элидхэл, лекци уншаа.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ, һургаха талаар партийна организациин зорилго тухай асуудалаар айкомой секретарь нүхэр Н. В. Федоров семинар дээрэ элидхэл хээ.

Колхозуудай партийна организацинуудтахи партийна группануудай хүдэлмэриие саашадань бүри һайжаруулхын зорилгоор партиин айком зохихо хэмжээ абаха байна.

И. Накоряков, КПСС-эй Кударын айкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

Челябинск: Металлургическа заводой 5-дахи комсомольско домно айхабтар түргэнөөр эндэ бүтээгдэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: домнын барилгада.

ТАСС-эй фотохронико.

Ажалай бүтээсэ дээшэлнэ

Үнгэрһэн һара соо Холтоһон руднигай 2-дохи шахтынхид урдынхидаа орходоо бүри һайнаар хүдэлмэрилөө. Түсэбһөө гадуур 30 шахуу погонно метр шулуун нүүрһэн үрэмдэгдэбэ. Эндэхи шахтаһаа шулуун нүүрһэ малтадаг П. Кердяшовой, А. Родионовой хүтэлбэрилдэг комплексно бригадынхид бүришье һайн дүнгүүдые харуулаа юм. Жэшээлхэдэ, Петр Кердяшовой хүтэлбэрилдэг бригадынхид май һара соо 33 погонно метр нүүрһэ малтажа, хараалагдаһан түсэбөө 150 процент дүүргэһэн һаа, июнь һарынгаа түсэбые хоёр дахин үлүүлэн дүүргэбэ. Энэ бригадын гэшүүдэй хэһэн ажалайнь шанар үндэрөөр сэгнэгдэдэг юм.

Тэрэшэлэн малтагдаһан нүүрһэ сэбэрлэдэг А. Тугаринов, П. Слепнев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригаданууд абаһан уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэжэ, шахтёрнуудай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараа.

Урдандаа хараалагдаһан түсэбөө арай шамай дүүргэжэ байдаг Холтоһоной 2-дохи шахтынхид гээгдэлһээ гарахын тула нилээдгүйхэн оролдоо юм. Нэн түрүүн нүүрһэ малтагшад ажалайнгаа журамые наринаар сахидаг, хэһэн хүдэлмэриингөө шанарые тусхай комисси эмхидхэжэ шалгадаг, коммунистнуудһаа жэшээ абажа хүдэлдэг болоо һэн. Гадна, Донбассай суута шахтёр Николай Мамайн «Үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэе» гэһэн уряал Холтоһоной шахтёрнуудые улам зоригжуулба. Тиигэжэ холтоһонойхид үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг болоходоо июнь һара соо 30 гара мянган түхэригэй гүрэнэй зөөри алмаад, энэ һарадашье нилээд ехэ мүнгэ алмахаар ажаллажа байна. «Байгша оной дүүрэтэр малтаһан нүүрһэнэйнгээ үнэ сэнгые бүри химдаруулжа, тонно бүхэнэй сэнгые 100 түхэригтэ хүрэтэр доошолуулхабди» гэжэ эндэхи шахтёрнууд мэдүүлнэ.

А. Ткач.

Алба хаагшадай суглаан

КПСС-эй Октябрьска райком (Улан-Удэ город) районойнгоо алба хаагшадые суглуулжа, һаяхан суглаа үнгэргөө. Суглаанда багшанар, врачууд, инженернүүд, технигүүд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд, хамта 200 гаран хүн байлсаа. Агитационно-ойлгууламжын, культурно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ районой алба хаагшадай хайшан гэжэ хабаадалсаха тухай элидхэлые партиин райкомой секретарь нүхэр Оглоблин хэбэ.

И. Будаев.

РЕДАКЦИДА ерэһэн БЭШЭГҮҮД

Модошодой тосхон

Һүүлшын нэгэ жэлэй туршада модошодой ажаһуудаг Зүүн-Хуурай тосхон танигдашагүй ехээр ургаа. Эндэ байрын хэдэн олон шэнэ гэр баригдаад, модошод, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд зөөжэ ороо. Мүнөө нэгэ нэгэ байратай олон гэр баригдажа байна. Гадна, модошод гүрэнһөө мүнгэ зээлеэр абажа, өөһэдтөө гэр барина. Ой модоной промышленностьда арбаад жэлдэ ажаллаһан хүдэлмэришэд Федор Глазков, Павел Коновалов, Леонид Коновалов, Иван Лукьянов өөһэдтөө гэр барина. Мүн ажаллажа олоһон нөөсэлгөөрөө өөһэдтөө гэр баригшадшье эндэ бии. Хүдэлмэришэд Степан Борисов, Семен Егоров, Павел Арефьев, Иосиф Мальцев, Мамед Гусейнов, Дамбинима Цыремпилов ба бусад өөһэдын гэрнүүдтэй болонхой.

Эндэхи хүдэлмэришэд эбтэй эетэйгээр, культурнаар ажаһуудаг болоо. Тэдэнэр гэр байра барилгын талаар бэе бэедээ туһаламжа үзүүлэн ажаллана.

Гадна, культурна барилга ехээр хэгдэнэ. Һаяар модошод шэнэ столоводо хооллодог болохонь. Барилгын ехээр хэгдэжэ байһанай ашаар Зэргэлэй нютагта модошодой шэнэ участок урган бодохонь. Мүнөө эндэ хамтын байра, гараж, магазин, столово, бани, клуб баригдажа эхилээ.

Гэхэтэй хамта, гэр байра бүри түргэнөөр бариха хэрэгтэ заримдаа ямар нэгэ һаад ушаруулагдана. Юуб гэхэдэ, барилгада шухала хэрэгтэй материалнуудай үгы дээрэһээ энэ ажал хэдэн үдэр соо зогсошоно. Шухала хэрэгтэй хюрөөдэгдэһэн модоор нэгэ пилорама хангажа үрдинэгүй. Пилорамые хоёр халаан соо хүдэлгэдэг болгоо һаа таатай байгаа гэжэ һанагдана.

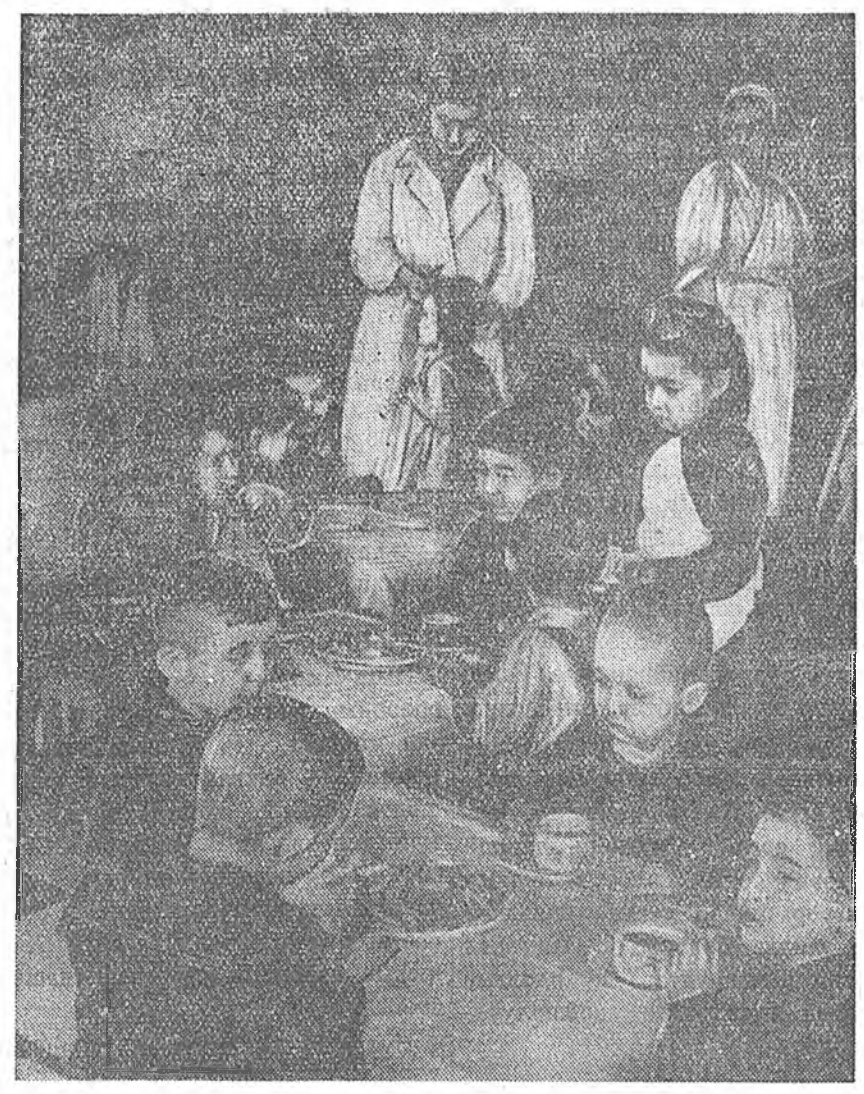
Барилгашадай ажалгүй зогсохо ямар нэгэ ушар болюулха, барилга дээрэ техническэ ёһо гурим сахиха шухала.

Шэнэ гэрнүүдтэ зөөжэ байһан модошод гоё һайхан мебель абаха хүсэлэнтэй байна. Теэд. Хориин леспромхозой ОРС модошодые гэрэй хэрэгсэлнүүдээр хангаха тушаа зохихо анхарал хандуулнагүй. Хүдэлмэришэд мебель абахын тула Улан-Удэ город ерэхэ баатай болоно. Заримдаа дайралдаһан машинада ашаһан мебель харгыда эбдэрхэ, муудахашье ушар али олон үзэгдэнэ гээшэб.

Эдэ зарим дутагдалнуудые зайсуулжа, гэр байра барилгадань модошодто зохихо туһаламжа хүргэхэ шухала.

Г. Гомбоев, нормировщик.

Үхибүүдэй садта

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын үхибүүдэй 2-дохи садай багашуул эдеэлжэ байна.
Н. Дамбаевай фото.

Телефоноор хөөрэлдэхэнь бэрхэтэй болошоо

Алло!.. Алло!.. Минии хэлэхэ... дуулана гүт?

— Алло!.. Алло!.. Юун гэнэбт... юушье ойлгогдоногүй.

Иимэ хөөрэлдөөн Закаменай аймаг дотор үдэр бүри дуулдадаг болошоо. Аймагай хүдөө нютагуу... хоорондоо, мүн аймагай центртэ телефонно холбоотой болоһоор үн... нэй. Харин аймагай центрһээ Санага, Михайловка, Мэлэ гэхэ мэтэ то... хонуудтай ямар нэгэ хэрэгээр тел... фоноор хөөрэлдэхэ гээ һаа дэм... байха. Удаан саг соо трубкаяа ш... хэндээ барижа һуугаад, өөрынгө... ушар хэрэгые хэрэгтэй хүндөө х... лэхэ гэжэ забдахада, трубка со... шаршаганаан гаража, юушье ой... гохын аргагүй шууяан дуулдах... Заримдаа радиогоор дамжуулга г... хэ гү, али хүгжэмэй аялга, артис... нуудай дуулажа байһан дууе ша... нажа болохо юм. Телефоноор хө... рэлдэхэ гэжэ хоолойнгоо һөөлд... тэр хашхархада, удаан саг со... шууяанай болихые хүлеэхэ уша... хэды олон үзэгдэнэ. Тиимэһээ хө... рэлдэхэнь ехэ бэрхэтэй юм.

Эдэ тосхонуудтай телефоно... хөөрэлдэхын аргагүй байһан туха... хэлхеэ холбооной конторын начал... ник нүхэр Беломоевто олон гомд... ажалшадһаа ороһон байха. Мүн э... баримта тухай нүхэр Беломое... өөрөөшье мэдэнэ ёһотой. Санаг... тай гү, али Михайловка тосхонт... албанай хэрэгээр тэрэ хөөрэлдэһэ... шье байжа магад. Аймаг дото... хэлхеэ холбоо һайжаруулха туша... энэ начальник огто анхарнагүй.

Санага, Михайловка тосхонууда... радиоузел телефоной коммутат... рай таһаг соо байдаг. Тиимэһээ р... диогой дуугарха үедэ иимэ юумэ... болоно. Мүн Цакирай радиоузе... коммутаторай таһаг соо байдаг ю... Харин үрдижэ, үглөөнэй 11 част... Санагатай хөөрэлдэхэдэ болох... Юуб гэхэдэ, энэ сагта радиоузе... хүдэлдэггүй. Нүхэр Беломоев өөрь... энэ сагта телефоноор хөөрэлдө... лэ, аймагай ажалшадай эрилты... хангаха гэжэ һаналаа табинагүй.

Б. Шойдонов.

Һалхи борооһоо хаана хоргодохоб?

Курумкан тосхондо «Курумкан-Баргажанай адаг», «Курумкан-Аргада» гэһэн замаар үдэр бүр... ашаанай такси ябадаг. Иимэ та... сиин ябажа эхилхэдэ, хүн зон бая... лаа бэлэй. Харин мүнөө нютага... зон ехэл урмаа хухаранги.

Юуб гэхэдэ, таксиин байдаг га... зарта хүнүүд машина хүлеэжэ, за... римдаа халуун наранда, һалхи бо... роодо газаа, тэнгэри доро хүл дэ... рээ удаан байна. Эндэ хүнэй һуух... һандали, һалхи бороодо хоргодох... һарабша үгы юм.

Аймсоведэй гүйсэдком пассажи... нуудай эрилтые хараадаа абан, та... сиин байдаг газарта һарабша сар... бариха хэмжээ абаха бэзэ гэжэ на... дагдана.

Р. Хабтагаев.

СОЁЛ СУРТАЛАЙ ШУХАЛА ХҮДЭЛМЭРИ

Манай орон дотор шажанай харша номнол элирүүлэн, научна пропаганда үргэн далайсатайгаар ябуулагдадаг юм. Энээнэй ашаар хүн зон дэлхэйн байгаалиин үзэгдэлые, түүхын жама ёһые зүбөөр ойлгодог, тайлбарилдаг байна. Совет засагай 40 жэл соо манай арад зон шажанай харша шэнжэ шанарые хүсэд ойлгоһон, хүнэй һанал бодолые мунхаг харанхы тээшэ татадаг, байгаалиин үзэгдэлые буруугаар тайлбарилдаг байһыень мэдэжэ абаһан байна. Шажан гээшэмнай коммунистическэ байгуулалтада хүнэй эдэбхи үүсхэлтэ ажалда һаад ушаруулдаг үзэл мүн болоно.

Хэды иимэ байгаашье һаань, шажан мүргэлдэ һүзэгтэй хүнүүд үшөөл бии. Иимэ уладууд шажанай элдэб һайндэрые алгадгүй тэмдэглэдэг. Залуушуулай, һургуулиин үхибүүдэй зариманайнь шажан мүргэлдэ һүзэглэдэгынь гэмшэлтэй. Иимэ залуушуулай заримашуулынь церковь, дасанда ошожо мүргэдэг, шажанай һайндэртэ шүтэдэг байна. Жэшээнь, Байкало-Кударын аймагай Никольск тосхоной клубта апрелиин 10-да наадан харуулагдаха байһан аад, тэрэнь болоогүй. Юундэб гэхэдэ, пасха гэжэ шажанай һайндэрэй урда тээхи масаглалгын үедэ наадажа зугаалжа болодоггүй юм ха.

Һургуулиин үхибүүдэй үзэл бодолдо шажанай мүргэл айхабтар ехэ хоро хүргэдэг байна. Үхибүүд болон залуушуулай материализмын үзэл сурталаар хүмүүжэхэ хэрэгтэ һургуули туйлай ехэ үүргэтэй. Үхибүүдэй һургуулидаа шудалһан эрдэм мэдэрэлынь энээндэ харша шажанай сурталда орходоо тад ондоо байдаг гээшэ. Шажан мүргэлэй һүзэгтэ ороһон үхибүүнэй үзэл бодолдо аргагүй зоболонтой ушар үзэгдэдэг, үнэн зүб талыень ойлгожо ядан маргажа зободог байна. Иимэ үхибүүд аймхай, зориг зүрхэгүй хүн болодог.

«Шажан мүргэлэй үлэгдэлые хүнэй һанал бодолһоо усадхаха тухай» М. С. Бутиковагай ном соо иимэ баримта харуулагдана. «Кировскэ областиин Солодовщина гэжэ хүдөө нютагта ажаһуудаг, шажанда шүтэдэг эхэнэр ехээр үбшэлһэн хүбүүгээ эдэгээхын тулада мүргэлшөөр абаруулха гэжэ мүргэл хүүлээ. Тииһээршье байтар врачта аргалуулаад, хүбүүнэйнь бэе һайн болоо һэн. Энээнэй һүүлээр мүнөөхи хүбүүмнай зоболонтой байдалда ороһон байгаа. Юун бэ гэхэдэ, эхэ, хүгшэн эхэ хоёрынь тэрэ хүбүүе ходо мүргэлдэ эльгээдэг, шажан мүргэлэй ёһо гурим дүүргүүлдэг байгаа һэн ха. Тиигэжэ һургуулиингаа үхибүүдһээ эдэ бүгэдые нюуха, өөрыгөө хоёр ондоогоор абажа ябаха баатай болоһон байна. Энэ байдалһаа гараха зам олонгүйгөөр, саашадаа худал хуурмаг байдалаа тэсэжэ ядаад, энэ хүбүүн боожо үхэшэһэн байгаа». Хүн зоной, илангаяа залуушуулай һанал бодолдо шажан мүргэлэй аргагүй ехэ хоро хүргэдэг байһан тухайнь ондоошье жэшээ олоор харуулжа болоно.

Манай орон дотор шажанда шүтэхэ ябадал мүрдэгдэдэггүй, мүн энээнтэй хамта шажанай харша үзэлые элирүүлэн харуулһан эрдэм ухаанай пропаганда үргэнөөр ябуулха эрхэ олгогдонхой. Тиигэбэшье, шажанда эсэргүү эрдэм ухаанай пропаганда манай республикада мууса ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Шажанда эсэргүүгээр эрдэм ухаанай пропаганда ябуулхада лекци ехэ һуури эзэлдэг. Гэбэшье, Хориин, Хэжэнгын, Иволгын; Тарбагатайн болон бусад зарим аймагуудта энэ асуудалаар лекци мүртэй уншагданагүй. Политическэ болон эрдэм ухаанай мэдэрэл дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй эдэ аймагуудтахи таһагууд энэ хэрэгтэ һаналаа табидаггүйһөө гадна, энээниие тоодоггүй байна.

Мүнөө элдэб шэнэ шэнэ нээлтэ хэжэ, коммунистическэ байгуулалтада наукын солото ехэ амжалта туйлажа байһан үе мүн. Коммунистическэ партиингаа ударидалга доро ябажа, манай арад зон түрэл ороноо баян дэлгэр болгожо байна. Арад зоной байдал үдэр ерэхэ бүри улам һайжарна. Совет наукын туйлаһан амжалта айхабтар ехэ. Машина, техникын үзэгдөөгүйгөөр урган хүгжэһэн ябадал, ядерна энерги нээжэ хэрэглэдэг болоһон, замбуулин түбиие тойрон дабшагша хэмэл одонуудые табиһан ушар, аюулта үбшэниие эмшэлхэ арга оньһо нээһэн совет медицинын туйлалта — эдэ бүгэдэ манай арадай солото амжалта мүн болоно. Эб найрамдалай түлөө, дай һүжэрөөгшэдтэ эсэргүү тэмсэл мүнөө үедэ хэгдэжэ байна. Шажанда шүтэгшэдэй хэлэдэгэй ёһоор дэлхэйн түбиин байгуулалтые тайлбарилха үндэһэн мүнөө һалажа байна. Шажанда шүтэгшэд өөһэдынгөө нюдөөр наукын туйлалтые хаража, шажан мүргэлэй үзэлһөө улам холодоно. Иимэ зон эрдэм ухаанай туйлалта тухай, шажан мүргэл юун гээшэб гэжэ лектор, пропагандистнарай, агитаторнуудай үнэн сэхэ үгэ дуулаха ехэ хүсэлэнтэй байдаг. Шажан мүргэл гэжэ юун гээшэб, Коммунистическэ парти тэрээндэ эсэргүү тэмсэл юундэ ябуулдаг бэ, бурхан гэжэ бии юм гү, хойто түрэл бии гү, хуби заяан гэжэ юун бэ гэхэ мэтын олон асуудалаар лекци уншуулжа байха хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэдэ манай лекторнууд, пропагандистнар, агитаторнууд харюу үгэхэ ёһотой. Иимэ хүдэлмэри ябуулхадаа шажан мүргэлэй, эрдэм ухаанай үзэл сурталай тад ондоо байһые жэшэн харуулбал зохистой. Эдэ бүгэдые шадамараар, ойлгосотойгоор ябуулха шухала. Энэ талаар жэшээ абамаар лекторнууд бии. Байкало-Кударын аймагай Корсаково тосхоной лектор Иван Хусаевич Николаев, Мухаршэбэрэй аймагай Шэнэ Заган тосхоной лектор пенсионер Елена Клементьевна Брун, «Эрдэм» совхозой лектор Митып Доржиевич Гармаев гэгшэд хүн зоной дунда суурхаһан лекторнууд юм. Эдэнэр бултадаа шажан мүргэлэй хорото үзэлые элирүүлэн, эрдэм ухаа арад зоной дунда дэлгэрүүлдэг байна.

Хүдөөгэй лекторнуудэй бүлэг аймаг аймагуудай нютаг бүхэндэ шажан мүргэлдэ харша, наукын эрдэм ухаа хододоо дэлгэрүүлжэ байха ёһотой. Мүн эдэ лекторнуудэй эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлжэ байха шухала. Энэ талаар зарим тэды дүршэл бии, энээниие дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Зэдын, Байкало-Кударын, Кяхтын болон бусад зарим аймагуудтахи политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй таһагууд партиин айкомуудтай хамта лектор-атеистнүүдэй нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэһэн байна. Иимэ семинар дээрэ шажан мүргэлэй түүхээр, эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ арга оньһон тухай, мүн бэшэшье асуудалаар лекци уншагдаһан байна. Энээнэй һүүлээр эдэ лекторнууд эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байгаад, арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха үүргэтэй.

Научна болон шажанда эсэргүү пропагандые мүн элдэб олон янзын аргаар ябуулжа болоно. Жэшээнь, асуудал, харюугай вечер эмхидхэхэдэ зохистой. Улан-Удэ городой Октябрьска районой, мүн бусад аймагуудай клубуудта иимэ вечер үнгэргэгдэдэг болоо. Энээндэнь хүн зон хододоо олон байдаг. Энээн дээрэ элдэбын асуудалаар харюу үгтэдэг байна. Жэшээнь, шажан мүргэл гээшэ хэдыдэ, хайшан гээд бии болоо юм, бурят арадай дунда ламын шажанай тараһан шалтагаан юун бэ, бөөгэй мүргэл гээшэ юун бэ, эли далдын юумэн бии гү гэхэ мэтэ олон асуудал гарадаг байна. Шажанда эсэргүү ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхада таарамжатай энэ аргые хаа хаанагүй колхозуудай фермэ, бригадануудта, промышленна предприятиин цехүүдтэ хэрэглэбэл болохо байна.

Клуб, библиотекэдэ, һургуулинуудта шажан мүргэлэй хорото үзэлые элишэлэн харуулһан тусхай булан, выставкэ эмхидхэхэ, тус тус хүнүүдтэй хөөрэлдэхэ, газетэ шангаар уншаха, анханда шажанда шүтэжэ ябаһанаа тэрээнһээ холодоһон хүнэй хөөрэлдөө эмхидхэхэ мэтын аргые ойлгууламжын хүдэлмэридэ дууһан хэрэглэхэ ёһотой.

Ажалшан арадые культурнаар, ушар ёһо мэдэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һайнаар эмхидхэгдэһэн клуб, библиотекэнүүдэй хүдэлмэри ехэ удхашанартай байдаг. Соё... культурын эдэ гуламтануудта на... да, концерт харуулха, асуудал ха... рюугай вечер эмхидхэхэдэ, ура... зохёол уншаха, лекци уншуулха бо... лон бусад хэмжээ-ябуулга үнгэрг... хэдэ хүнэй һанаа сэдьхэл татада... хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ех... туһатай байдаг юм.

Комсомолой болон профсоюза... эмхи зургаанууд соёл культурын гу... ламтануудай хүдэлмэриие һайна... эмхидхэхэ үүргэтэй. Ажалшада... илангаяа залуушуулай культур... эрилтые хараадаа абажа, культ... рын хүдэлмэри эмхидхэхэ шухала...

Дэлхэйн байгаалиин үзэгдэлы... ниитын байгуулалтын жама ёһ... научнаар тайлбарилха, шажан, т... рэнэй хорото удхашанар тухай, на... када харша байһыень хүндэ ой... гуулжа үгэхэ шухала. В. И. Лени... шажанда шүтэгшэдтэ али али тэ... һээнь хандаха, элдэб янзын арга х... рэглэн тэдэнэй дунда хүдэлмэр... ябуулха ёһотой гэжэ заадаг һэ... Шажан мүргэлдэ шүтэгшэдтэй тэм... сэхэдээ тон нарилха, тэдэнэй һа... нал бодолые доромжолжо болох... гүй гэжэ В. И. Ленин һургадаг ба... гаа. Энэ заабариин ёһоор мана... парти ойлгууламжын хүдэлмэри һу... ларшагүйгөөр ябуулдаг гээшэ.

Шажан мүргэлдэ эсэргүү, научн... пропагандые үргэнөөр ябуулх... эрилтэ Коммунистическэ парти т... бидаг. Энэ хүдэлмэри үргэнөө... ябуулхада үргэн олониитын дунд... эрдэм ухаа үргэнөөр нэбтэрүүлх... арга олгогдохо, тиигэжэ совет ара... дай коммунизмын замаар урагша... дабшаха хэрэгтэнь ехэ түлхисэ бо... ложо үгэхэ байна.

Н. МИРОНОВ, политическэ, научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй республикын отделениин научно-атеистическэ секциин бюрогой түрүүлэгшэ.

Бэлэг ехэтэйгээр угтаа

Ээрын леспромхозой шпала хэдэг заводой хүдэлмэришэд республикынгаа 35 жэлэй ойн һайндэрые ехэхэн бэлэгтэйгээр угтаа. Леспромхозой модошод зунай һайндэр— июниин 6 болотор хахад жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, даалгабариһаа гадуур 1000 шпала бүтээхэ гэһэн уялга абаһан байгаа. Шпала зархалагшад хэлэһэн үгэдөө заатагүй хүрэхын тула, өөһэд хоорондоо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэлэд, хүн бүхэн түрүү һуурида гарахын тула үсэд шангаар эмсэһэн байна. Тиигэжэ ажалдаһан хүдэлмэришэд хахад жэлэйнгээ түсэбые хараалагдаһан болзорһоонь урид—майн 27-до дүүргээд, даабариһаа гадуур 22014 шпала бэлдэжэ, ехэхэн амжалта туйлаа.

Гадна, заводой хүдэлмэришэд республикынгаа 35 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа дүүргээд ханаагаа амаршоо бэшэ, мүн гурбадахи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө урдаһайнгаа эршые алдангүйгөөр ажаллажа оробо.

И. Мельников, заводой мастер.

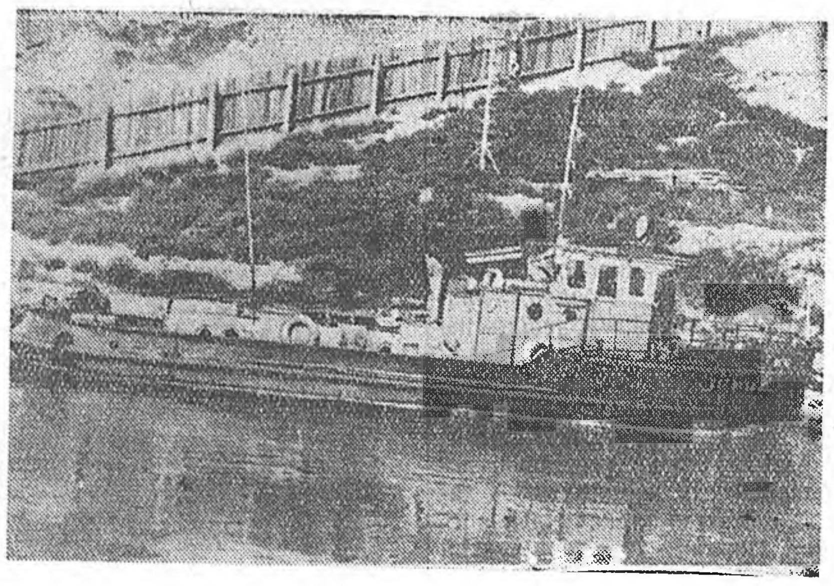
Эршэмтэй ажалай дүн

Жэл ерэхэ бүри республикымнай гол, нуурнуудаар загаһан улам олоороо үдэдэг болоо. Тиихэтэйнь хамта, загаһа барингшадайшье ажалайнь үндэр бүтээсэтэй болоо юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ загаһа барилга аа хаанагүй түлэг дундаа ябуулагдажа, загаһашадай дунда социалистическэ мүрысөөн улам эршэмтэйгээр дэлгэрээ. Үнгэрһэн июнь һара доо Хойто-Байгалай аймагай «Победа» артелиин нүхэр Рогозиной хүтэлбэрилдэг загаһашадай бригадынхид эршэмтэйгээр ажаллажа, даабаряа 5 дахин үлүүлэн дүүргээ. Тэрэшэлэн Байкало-Кударын аймагай «40 лет Октября» колхозой нүхэр Сахногой хүтэлбэрилдэг бригадынхид Байгал далайһаа элбэг загаһа барижа, июнь һарынгаа даабарие 2 дахин үлүүлэн дүүргээ.

Ш. Семенов.

Уялгаяа үлүүлэн дүүргэнэ

Республикымнай уһанзамшад Донбассай шахтёр Николай Мамайн үүсхэлые һайшаахадаа, ашаа шэрэлгээр үдэр бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Мүнөө гол мүрэнүүдээр холын аймаг, тосхонуудта хүндэ ашаа абаашахада тааруу зохид боложо, уһанзамшадшье ажалайнгаа бүтээсые улам дээшэлүүлнэ.

Республикынгаа колхоз, совхозуудай өөһэдынгөө техникээр хабарайнгаа тарилгые хэжэ байха үедэнь, тэдэнэй ажалые һаатуулхагүйн тула судна, теплоходуудые жолоодогшод үрэһэ хүрэнгэ болон шэнгэн түлишэ саг болзор соонь шэрэжэ байгаа юм. Тиигэжэ эршэ зоригтойгоор ажаллаһан судна, теплоходуудай түрүү команданууд май, июнь һарынгаа түсэбые холо үлүүлэн дүүргээ. Жэшээлхэдэ, «Сергей Левашов» теплоходой (капитаниинь С. Н. Корнильцев, механигынь А. Г. Мордовский), «Сергей Тюленин» теплоходой (капитаниинь М. И. Сахаровский) командынхид энэ жэл хүдэлмэреэ эгээн түрүүн эхилжэ, оройдоол хэдыхэн һара соо түсэбһөө гадуур 3—4 эрьесэ хээ. Нүхэр Сахаровскиин хүтэлбэрилдэг командынхид Бичурын сахарай, Сухын арһанай заводуудта нүүрһэ, колхоз, совхозуудта тарянай үрэһэ, Муроча, Харлан гэдэг холын пристаньнуудтэ ошожо, тосхон, посёлогуудай ажалшадта хилээмэ болон бусад эдеэ хоолой зүйл абаашаһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ хэдэн судна, теплоходуудай команданууд колхоз, совхозуудта болон бусад предприятинуудта шухала хэрэгтэй юумэнүүдые июль һарынгаа түсэбһөө гадуур абаашахаяа холын замда гаранхай.

Зураг дээрэ: холын аймагуудта ашаа шэрэдэг «Сергей Тюленин» теплоход замдаа гарахынгаа урда Улан-Үдын пристаньдэ байна.

Д. Балдановай фототекст.

Ч. Р. НАМЖИЛОВ

Хайрата эхын дурасхаал

Агаарта дэлхэйдэ
амидарал, жаргал
асаран байһан
Алтан наран
арюунда ороходоо
ямар һайхам!
Аян холые
дабан гарахадаа
эсэһэн сусаһанш һаа,
Амгалан тэнюунээр
шэнгэхэл аажамаар
хойшоо хараһаар.
«Хүрөөш даа»
гэһэн шэнгеэр
һэмээхэн шэбэнэжэ,
Хүбшэ тайга
хахасан үлэхэл
хүжэдөө нэнгэжэ.
Хүйтэн шүүдэрээр
хэдышье угааг лэ
бүхэли һүниндөө
Хүдэр бэеэрынь
халуун элшэ
сорьёлхол зүндөө!
Гол мүрэнние,
уулын хормойе
хүбөөлэн шэмэглээшэ
Гоё һайхан
сэсэгүүд тэрээнние
баран үдэшэжэ,
Сэлмэг үдэрэй
ерэхые лабаар
мэдэһэн хадаа
Сээжэ дүүрэнээр амилхал
сэхээр шэртэн
хахасахадаа..
Эсэхэ, зүдэрхые
элбэгээр үзэһэн
эхын зүрхэн!
Иимэ һайханаар
ороһон наранай
үнгэ зүһэлэн,
Элшэ дулаагаа
үрэнэртээ баран
шэнгээгээд,
Эльгыемнай дэрлэн
мүнхэрбэш
энэ һүниин тэнгээр.

В. АЛДАНСКИЙ

Шэнииcэ

Уужам таляан нугамнай
Уняар татан халюураад,
Шэрүүн хүйтэн таламнай
Шэниисын долгёор эбхэрнэ.

Үргэн Аяный эрье дээр
Үндын байһан совхознай
Үндэр баян ургасаар
Үнинэй суурхан мандалай.

Нойрһоо һэриһэн талые
Номгон һэбшээн эльбэжэ,
Далай ехэ тарялан
Даамай шууян мушхарна.

Даши Дамбаев
ородһоо оршуулба.

Мархайн аша Тархай

„Үгэ нэгэтэй" үүр

Хүн зондоо хүндэтэй Тархай!

Зандан эшэтэй зэбэ—гуурһаараа бэшэһэн энээхэн бэшэгээ Тандаа эльгээнэб:

Куйбышевай нэрэмжэтэ үйлсэдэхи гурбан дабхар гэрэй үүдэн дээрэ «Уран зурагай мастерской» гэһэн алталмал гаршаг хараһан байхат. Энэ гэр соо, иимэ гоё гоо гаршагай саана хаб хара үнгэтэй үйлэ хэрэгэй хэгдэжэ байдаг тушаа хөөрэһүүб:

«Хүдэлмэришэн олошорбо, үшөөл үсөөлхөөр» гэһэн бэеэрээ, директор Г. А. Батубаев аяар 11 хүнние ажалһаань абажа хаяһан байгаа. Тэрээн соогуур хэдэн жэлдэ хүдэлһэн, нарай үхибүүтэй Иванова гэдэг эхэнэр ажалһаа хаягдаа. Басаган хүбүүн хоёроо Батубаев «баабайнь» хүтэлжэ асараад, ажалда абаһан гэхэ. Батубаевай «баруун гарынь» гэхээр А. М. Копиевкер (гоёомол гуу дархалдаг цехые даагша) ахалагшатаяа «ойлголсоод», һамгаяа ажалда оруулһан байха юм. Юрэнхыдөө Батубаев Копиевкер хоёрой танил тала зон, түрэл садан, нютаг нугын хүнүүд тэндэ сугларжа, «үгэ, нэгэтэй» үүр болоходонь, хэдэн жэлдэ хүдэлмэрилһэн хүнүүд амяараа тээгүүр ажал бэдэржэ ябадаг байгаа. Олоной забһараар «Бурмонголпроектын» инженер К. Н. Донцов гэдэг хүдөө ажахын һургуули дүүргэһэн басагаяа үнэмшэлгэ саарһагүйгөөр ажалда оруулаа. Хүн бүхэнэй хэһэн ажалые Копиевкер буридхэдэг, наряд «найруулан» бэшэдэг уялгатай. Удаань нарядуудые Батубаев баталжа үгэдэг. Эндэ шангахан шалгалта хэжэ, уран зурагай мастерскойн мүнгэн зөөриин гаргашые ухашалхаар, уудалхаар бэшэ аа гү гэжэ багсаахаар болоно. Уран зураашадай Союзай правлениин түрүүлэгшын һамган Н. М. Лобак гэгшые нёдондо жэлһээ хойшо мастерскойн салон-магазинда хүдэлгэдэг. Теэд тэрэ яахадаа мастерай салин дээрэ магазинда һууха болооб? Ганса наймаалагша байха ёһотой аад, үшөө Полякова гэдэгые наймаалагшын ажалда абаа.

Хаанаһаа унаһан хашарһаар хоёр хүнние хүдэлгэнэ гээшэб?

Бүхы мастерскойн хуули заршамые Батубаев Копиевкер хоёр барижа бажуугаад байхадаа, түлөөһэ һайнтай хүдэлмэринень өөһэдтөө абадаг, түрэл садандаа түхеэдэг гэжэ тэндэхи хүдэлмэришэд дэбэргэжэ дэмы хэлээгүй байха. Энэ жэлдэ директор Батубаев цехые даагша Копиевкер хоёр хэдэн олон бюст хэхэмнай гэлдээд, хамаг мүнгыень хамажа абаад, хармаанлаһан аад лэ, мүнөө болотор тэдэнээ бүтээжэ диилээгүй, заримыень шоорой тооһондо даруулжа байһаар.

Батубаевай үйлэ тодхор энээгээр баригдаха бэшэ. Нёдондо намар Галуута Нуурай рудоуправлениин захилаар РСФСР-эй искусствын ажал-ябуулагша А. И. Тимин «Шахтернуудай» скульптура бүтээгээ һэн. Тэрэ һамбаанда Батубаев галуута нуурайхидта айлшалжа ошоод, элдэб хэрэгсэл эндэ тэндэһээ суглуулһан хэбэртэй болосогоогоод, А. И. Тиминэй хүдэлмэриин техническэ талые шалгаха, сахиха хүн боложо, тэдээнһээ 3 мянган түхэриг абажархиһаниинь элирэнхэй. Дээдэ мэргэжэлтэй хүндэ энэ хүдэлмэри юундэ үгтөөгүйб? Харин мэргэжэлтэ уранзураашад А. И. Тиминдэ хамһабариин хүдэлмэри хэһэн байха. Эгээл эндэ Батубаевай бодото нюур балшыса харагдана ха юм.

Энэ жэлэй эхин багта болоһон хамтын суглаан дээрэ директор Батубаев түрэлхидөө, нютаг нугынгаа хүнүүдые бэедээ татан суглуулна, ажалаа ахираар ябуулна гэхэ зэргээр олонхи хүдэлмэришэд шүүмжэлһэн байгаа. Тэндэ байлсаһан Культурын министрын орлогшо нүхэр Зугеев «энэ асуудал министерстводэ зүбшэн хэлсэхэбди» гэһээр эрьежэ ерээгүй.

Батубаевай үйлэ хэрэг тушаа баһа нэгэ баримта гэршэлхэ. 11 хүнүүдээр хамта гаргагдаһан Забанов гэдэгэй ахамадтаа «алибаа аашытнай бултайлгахам» гэжэ ганирхадань, тэдэнь һөөргэнь ажалда абаха баатай болоһон юм ха.

Хүндэтэ Тархай, уран зурагай мастерскойн ахамадта «үгэ нэгэтэй» үүрээ задалыт гэжэ хэлэжэ үгыт.

Б. Шагжитаров.

ТАЛЫН БУЛАГАЙ ЭХИНДЭ...

— Байза даа, юрэдөөл, Цыренцугайл хойно орохогүйб даа, 100 хонинһоо 172 гэлсэнэ һэн гү даа. Нэгэл тиигэжэ дуугарһан хойноо эрэ эхэнэршни хэлэһэн үгэдөө хүрэхэл байха. Үгээ миин хии талаар хабидаггүй гэлсэгшэ. Би 100-һаа 160 гэжэ хэлээ һэмби. Хараарайгты даа, Түбдентнай 160 бэшэ, харин 170-һаа холо үлүүлээд ябажал байха даа,—гэжэ Түбден Цыденов һүүлэй үедэ ходо шэбшэжэ ябадаг болошоо.

Теэд хоёр отарынхид хоорондоо мүрысэжэ, алиниинь алинаа илагша хааб гэһэн бодол хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугданхай ха...

Баян булаг бурьялыш,
Булагай уһан салгидыш.
Бооридош хонидоо адуулналби,
Бултыень тарган байлгыш,— гэһэн бүдүүн хоолойн аялга баян талын нюрган дээгүүр зэдэлшэбэ.

Энэл даа, Цыденов Түбден Чагдуровнч—баян талын эзэн, сэлгеэ талын дуушан. Энэ нютагта байрладаг нүхэр Цыденовэй отарын хонидынь баруун хадын үбэрөөр, үдхэн зүлгэ ногоон соо таража бэлшэнэ, үглөөнэй шүүдэртэй ногоое амтархажа эдинэ.

Хонишон Түбден Цыденов эмээлтэй борогшо гүүгээ боорндо тушажа табина. Хонидойнгоо саада талада таража, тэбхэрхэн шулуун дээрэ һуугаад, угалзатуулжа оёһон сасагтай аршуулһаа хэрнэһэн набшаһан тамхяа сагаан мүнгэн гааһаараа дүүрэн үдхажа бааюулна. Наранай тээ халаха багта хониндынь бүлэг бүлэгөөрөө сугларжа, тиирэхээр забдана. Теэд хонишомнай хонидоо намнан тараана. Хонидоо намнажа байхыень харахада һонин даа, дүшэ холо гарамгай наһанай хүн аад, хорёодхон наһатай хүбүүн шэнги гүйжэ ябаха.

Уданшьегүй, баруун хойноһоо үлэ мэдэг һэбшээлжэ, хонид тэрэнние һүрин хушуурна. Мүнөөхи тэбхэрхэн шулуун дээрээ ошожо, бага зэргэ тамхилаад, сайгаа уужа, булаһан талхаяа тоһотойгоор эдижэ үрдеэгүй байтарнь хонидынь нилээд холо ябашаба.

«Яасан холо ябашахань бэ, тогтоохо болоол даа»,— гээд Түбден Чагдурович шамдуухан бодожо гэшхэлнэ. Гэнтэ харан гэһээнь, халзан малаан хонин хэбтэжэ хэбтэбэ. Хонишомнай хододоо абажа ябадаг туулмагаа хажуудань абаашажа табяад, саашаа, хонидтоо ошожо ябахадаа хүлынь бүри хүнгэн болошобо. «99 хониноос 100 хурьгатайб, мүнөө 100-аас 101 болохонь аа гү»,— гэжэ һанаад, ехэл хүхюутэй хонидтоо ошоно.

Үдэшэ хонидоо туужа ерэхэдээ угаа баяртай, халзан малаан хонинойнгоо түрэһэн эхир хоёр хурьга тэбэринхэй бусаа бэлэй. Мүнөө тэрэмнай 101 бэшэ, харин 102 хурьгатай болоходоо баярлаха ёһоороол баярлаа гээшэ.

Энэ нүхэрнай отара даажа абаһаар балайшье үни хүдэлөөгүй. Оройдоол 2—3 жэл хүдэлжэ байна. Зүгөөр, энээхэн хугасаа соо хэһэн юумыень тоолобол, нилээхэн лэ байха. Урдын дүршэл ехэтэй хүн тула хонин ажалые һайсахан лэ мэдэхэ байгаа ёһотой. Юуб гэхэдэ, олон жэлдэ ОТФ-е даагшаар хүдэлөө бэлэй. «Манай үнинэй коммунист Түбден Цыденовэй хэһэн ажал хүдэлмэри хододоол үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг юм»,— гэжэ нютагаархидынь ехээр магтадаг. Нээрээшье, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Булагай отарада ошоболтнай, бүхы юумэниинь «Түбден Цыденовэй гараар гарааб» гэжэ гэршэлэн байдаг юм. Нэн түрүүн хониной хашаан соо ороболтнай яндайтар сэбэрлэгдэһэн уужам ехэ байра байха. Нарай хурьгадай һайн байра баригданхай. Һүүлээрнь бидэнэр нүхэр Цыденовэй ажалаар һонирхобобди. Харин тэрэмнай гэнтэ үндэгэд гэжэ хурьгадай хашаан худар хараад: «Үбэлэй янгинама хүйтэнние һэтэ дабажа гараһан ажалаймнай аша үрэ энэл даа»,— гэжэ хорёо соо дэбхэрэлдэн наадажа байһан буржагархан үһэтэй, дүн сагаан хурьгад тээшэ долёобор хургаараа заана. Хайшан гэжэ, ямар аргаар, нэгэшье үхэл гарзагүйгөөр, эдэ буржагархан сагаан хурьгадые абаабта гэжэ үшөө дахин һурабабди.

Угтаа дуугаар хоморшог хүн аад, хоёр-гурба толгойгоо маажасагаан, энеэн татаһанай һүүлээр, «амжалташье гэжэ дээ, тэрэл нааб даа, юу байшаха сэм. Ажаллаад лэ байна ха юмбибди даа. Намтай хамта Цыренханда Бадмаева басагантайгаа хүдэлдэг. Ажалша бэрхэ зонууд. Эсэхэ сусахые мэдэхэгүй, үдэр сүнигүй хүдэлдэг, ёстойл ажалшад. Үшөө зоотехник Барадий Лубсанов ехэл туса хүргэдэг гээшэ. Заримдаа хонишодто хоногоор ябажа, юу хэхэ, яаха тухай заабари үгэдэг. Түрэхэ хонидоо амяарлан хаагаад, сүниндөө ээлжээгээр эрьен сахижа түрүүлдэгбди. Мүнөө хэнзэлхэ хонидоо бултыень ороондо оруулаабди. Ехэнхидээ хонидоо талынгаа хашаанда хонуулдагбди. Ушар юуб гэхэдэ, ноосониинь . гэмтэдэггүй»,— гээд. монгол янзаар табижархина.

Эгээл энэ үедэ Цыренханда Бадмаева колхозой центр ошоһон аад, ехэл хүхюутэй, баяртай ерэбэ.

— Центрээрнай ехэл сонин юумэ боложо байгаа ёстой, шэг шарайшни нэгэл тиимэ тэмдэгтэй байна, али ажалта үдэртөө ашагүйхэн зэд абажархёо алтайш,— гэжэ Түбден Цыденов үшөө тэргэһээ буугаадүйдэнь Цыренхандаһаа энеэбхилэн байжа асууна.

— «Ээ, центрээрнай хүл хөөрсэг боложо байна. Аймагһаа ноёд сайц олоороо ерэнхэй. Улаан туг барюулхань ха,— гэжэ Цыренханда үрөөһэн нюдөөрөө эмнигэд гэн, Түбден тээшэ харана. Түбденэй нюур дээрэ баярай тэмдэг үзэгдэнэ.

— Байза, байза, ааляар хөөрыш. Цыренханда, хэнэй отарада барюулхань гээшэб? Цыренцугай Моностойн отара хэды хурьга абаа гэлсэнэб, дуулаагүй гүш?—гэжэ Түбден һонирхоно.

— Цыренцугайшни отара манайхиһаа гээгдэхэнь һэн гү даа, ана мана сохилдожо ябана гэлсэнэ. Цыренцушни мантай мүрысэхэдөө унтаха нойроо алданхай гэлсэгшэ. Моностойн элдин тала Булагай эхинһээ дутахагүйл байгаа ёһотой. Түбден абгай, ганса Моностой Булаг хоёрой отара мүрысэжэ байгаа бэшэ юм байна, бүхы Ноёхон мүрысөөндэ оронхой юм ха,—гэжэ Цыренханда огсомхоноор харюусажархина.

Үнэхөөрөөшье тиимэл даа. Олин Үбэрэй үргэн талаар Заяатын Дагбын даажа байдаг атар тарган эрье хонид бэлшэжэ ябадаг. 1957 ондо энэ нүхэрнай хонидоо эрхим һайнаар ондо оруулаад, толгой бүриин 55 килограмм шэгнүүртэй 400 эрье хонидые гүрэндөө тушаажа, түрүү һуури эзэлһэн юм. Тэдээнэйнгээ толгой бүриһөө 4 килограмм нооһо хайшалһан юм. Энэ жэлдэ 4,5 килограмм нарин, нарибтар нооһо хайшалаа. Тиигээд хонидойнгоо дунда зэргын шэгнүүрние 65 килограмм хүргэхэ гэһэн уялга абаад, урматай һайнаар адуулжа байна. Бабасан Цыбекдоржиевай отара баһал тиимэ. Эдэ бүгэдые тоолохо болоо һаа олон. Бэе бэеһээ гээгдэхэгүйбди гэһэн нэгэн эрмэлзэлгэтэйгээр хүдэлжэ байдаг Ноёхоной хонишодой һанал бодолынь иимэл даа. Теэд тон адли һайнаар хүдэлжэ байһан эдэ отаранууд сооһоо Булагай отарые абажа жэшэхэдэ алдуу болохогүй. Энэ колхоз үнгэрһэн жэлдэ гансал хонин ажалһаа 1 миллион 800 мянган түхэриг олзо доход абаһан юм. Бүхы олзо доходынь 3 миллион 250 мянган түхэриг болоо.

Мүнөө Ноёхоной хонишод аймаг соогоо түрүү һуурида гаража, һаяхан тэдэнэртэ дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба.

Эршэтэ ажалайнгаа түлөө үндэрөөр сэгнэгдэжэ, Улаан туг барижа байхада яаһаншье урматайб даа.

«Улаан тугаймнай алтан үзэгүүд дээгүүр манайшье отарын ажалай дүнгүүд байлсаал ёстой»,—гэжэ баярай хундага үргэһэн Түбден Цыденовэй магсалзан байжа хөөрэхыень харахада урматай байба.

Г. Бадмаев,
Р. Цыдыпов.

Сэлэнгын аймаг.

ҺОНИРХОЛТОЙ КОНЦЕРТ

Һаяхан бурят драмын театрта Ленинградай Островскиин нэрэмжэтэ театральна институдые дүүргэжэ ерэһэн залуу артистнууд һонирхолтой концерт харуулба.

1953 ондо Ленинградай театральна институдта Бурят-АССР-эй 20 хүбүүд, басагад ерээ бэлэй. Доцент Т. Г. Сойниковагай хүтэлбэри доро тэдэнэр табан жэлдэ һуралсажа, амжалтатайгаар институдаа дүүргээд, артистнууд боложо гараба.

Һуража байхадаа залуушуул Н. В. Гоголиин «Ревизор», Лопе де Вегын «Үбһэн дээрэ хэбтэһэн нохой», А. П. Чеховэй «Ваня абга», В. Розовой «Баярые бэдэрэлгэ» гэжэ зүжэгүүдые табиһан байха юм. Тэдэнэр мүнөө үедэ бурят драмын театрта ажаллажа эхилхэнь.

Базарова, Щелкунова, Амханова, Санжимитыпова гэгшэдһээ буридэһэн квартет композитор Мокроусовай «Үдэшэлэн газаа», Щекотовой «Волга шадарай аялганууд» гэжэ дуунуудые дуулаба. Тэдэнэр дуунай удхыень зүбөөр хэрэглэн, хүхюунээр, солгёоноор дуулажа, сугларагшадые баярлуулаа.

Институдые эрхим һайнаар дүүргэһэн З. Цыдыпов М. Шолоховой «Тэдэнэр Эхэ оронойнгоо түлөө тулалдаа» гэжэ повестьһоо отрывок шадамар бэрхээр, уран хурсаар уншаба. Энээние һайнаар уншаха гээшын хэды хүндэ байбашье, залуу артист авторай хэлэһые зүбөөр ойлгожо, хүнэй зүрхэндэ хүрэмөөр, тодоор уншажа шадаа.

Тэрэнэй удаа Д.-Д. Жалсараев сценэ дээрэ гараба. Тэрэ институдаа мүн лэ эрхимээр дүүргэнхэй. «Натагар шарахан Санжадма» (үгэнь Ц. Бадмаевай), «Хүршымнай басаган», «Яахам гээшэб» гэһэн дуунуудые дуулажа, үни удаан альга ташуулба. Жалсараев һүүлшын хоёр дуунуудай текстые,

эдэ гурбан дуунуудай хүгжэмые бэшэһэн байха юм.

З. Цыдыпов Д-Д. Жалсараев хоёр эстон арадай «Эрье шадарай колхоздо», Долухуняай «Ваня», Аренскиин «Шог серенада» гэжэ дуунуудые сугтаа дуулаба. Эдэнэрэй гүйсэдхэлгэ илангаяа һайшаагдаа.

Санжимитыпова Гомбодоржиев хоёр венгер арадай хатар, Хандуев, Гомбодоржиев, Цыдыпов гэгшэд «Яблочко» гэжэ матрос хатар солбон бэрхээр наадаба. Мүн дүрбэн хүбүүд, басагад «Залуушуулай кадриль» гүйсэдхэбэ.

Дуунуудые шагнаад, хатар хараад байхадаа театральна институдта һуралсал һайнаар табигданхай гэжэ этигэмээр. Энэ концертдэ гансал драматическа артистнуудые бэшэ, бэлигтэй дуушад, хатаршадые хаража баясаабди. Иимэ бэлэдхэл залуушуулай саашадаа ажаллахадань ехэ туһатай байха бшуу.

Н. В. Гоголиин «Мертвые души» гэжэ романһаа отрывок Щелкунова Павлова хоёр наадаба. Гэхэтэй хамта, энэ хүшэр хүндэ рольнуудые залуу артистнууд һайнаар наадажа шадаагүй гэжэ хэлэмээр. Эдэнэр аятай зохид юрын эхэнэр, мүн алишье талаһаа илдам зохидхон эхэнэр хоёрые наадана. Теэд тэдэнь адлихан абари зантай, юрын хобууша эхэнэрнүүд болошоо.

А. П. Чеховэй «Дурадхал» гэһэн водевиль табигдаба. Энээндэ Базарова, Бутуханов, Жалсараев гэгшэд хабаадалсаба. Энэ зүжэг хүхюунээр, элдэб режиссёрско арга хэрэглэжэ байгаад табигдаа. Рольнуудайнгаа өөр өөрынь образые бүри хүгжөөхын тула үшөө тааруу арга тэдэнэрэй олохыень хүсэгдэнэ. Хурьгэние наадаһан Жалсараев сценэдэ гараһаар лэ, үбшэн ядуу хүние харуулна. Энэнь дэмы гээшэ ха. Түрүүшээр хурьгэн сошордоһон, эшэһэн байбашье, үшөөл хүхюубтэр шэгтэй байха ёһотой.

Бурят драмын театрта мэргэжэлтэй артистнууд нэмэжэ ороо гэжэ концертые хараад байхадаа һананабди. Залуу артистнуудай саашанхи ажалдань амжалта хүсэе!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Розовой «Баярые бэдэрэлгэ» гэһэн зүжэгһөө нэгэ зүйл харуулагдана.

Ш. Чимитдоржиевай фото.

Ю. Коршун, ород драмын театрын режиссёр.

Элдэб һонин

ИНСТИТУТДА ҺУРАХАЯА ОШОХОНЬ

Комсомолка Цырендыжид Цыбикова Улан-Удэдэ 10-дахи класс дүүргээд, комсомолой путёвкоор Ленинэй нэрэмжэтэ түрэл колхоздоо (Хори) ошоходо болоо һэн. Тэрэ гэһээр эгээ хоёр жэл үнгэрөө. Арбадахиие дүүргээд, хүдөө ажахыда хүдэлмэрилхэ гэһэн энэ басагые нютагаархидынь, колхозойнь правлени хүндэтэйгөөршье угтаһан байна.

— Арбадахи класс амжалтатайгаар дүүргээд, артельдээ ерэһэншни ехэ һайн байна. Теэд ямар ажалда орохо хүсэлэнтэйбши?—гэжэ Цырендыжидһээ асууһадань:

— Хонишон болохо дуратайб,—гэжэ тоб байса харюусаа һэн.

Колхозойнгоо хонин ажал дээрэ Цырендыжид оролдосо ехэтэйгээр хүдэлмэрилөө. Түрүүшын үедэ элдэб бэрхэшээл тохёолдоо. Зунай аяма халуунда, үбэлэй янгинама хүйтэндэ хонинойнгоо хойноһоо ябахада—һургуулиин аятай дулаахан класс соо ном үзэжэ һууһантай адли бэшэ байгаа. «Энэ зэргын бэрхэшээл дабажа шадахагүй һаа, комсомолой нэрэ зүүжэ ябаһанай ямар хэрэг бэ?» гэжэ Цырендыжид досоогоо бодоод, эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилдэг болоо. Аха нүхэдэйнгөө хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсажа, түрүү хонишодой зэргэдэ гараһан байна.

100 эхэ хонин бүриһөө 140 хурьга абаха тушаа «Улаан Одон» колхозой хонишодой һайшаалта үүсхэлые Цырендыжид эдэбхитэйгээр дэмжэлсэжэ, сугтаа хүдэлжэ байһан хонишодтойгоо абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө ехээр оролдоо. Цырендыжид миил хүдэлөөд байгаагүй, отарынгаа хонишодой дунда эдэбхитэй агитатор болоһон байна. Шэнэ газетэ, журнал уншажа, Эхэ орон дотор, мүн хилын саана боложо байһан элдэб һони колхознигуудтаа ходо хөөрэжэ үгэдэг байба.

Мүнөө нютагаархидынь Цырендыжидые Улан-Удын зооветеринарна институтда һурахынь эльгээхэ болоо.

К. Жалсараев.

Айлшадаа хүндэтэйгөөр угтаба

Июлиин 10-най үдэр манай республикада айлшалжа байһан ахадүү монгол арадай делегаци Кударын аймагта ошоо. Удаань хүндэтэ айлшад аймагай Ждановай, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудаар ябажа, ажахытайнь танилсаа. Үглөөдэрынь аймагай центртэхи культурын байшан соо айлшадые угтуулан совет-монгол арадай хани барисаан гэһэн вечер 200 гаран ажалшадай хабаададлагатайгаар болобо. Вечер дээрэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Б. Санжижапов, интеллигенциин зүгһөө Е. Базарова, колхознигуудай зүгһөө Ц. Доржиев, залуушуулай зүгһөө Г. Цыбиков айлшадай хүндэлэлдэ амаршалгын үгэ хэлээ. Һүүлээрнь Монголой делегацие хүтэлбэрилэгшэ үгэ хэлэжэ зуураа, совет-монгол хани барисаанай улам бэхижэжэ байһан тухай тогтожо хэлэбэ.

Вечерэй түгэсхэлдэ суглараһшадта ехэ концерт харуулагдаа. Эндэ аймагай хүдөөгэй залуушуул, Бурядай АССР-эй арадай артист Ц. Хоборков, Монголой артист, залуушуулай Бүхэсоюзна зургаадахи фестивалиин лауреат Норбо Банзат уран бэлигээ гаргажа, хани барисаанай аянгата дуунуудые дуулаба.

М. Очиров.

Оролдосотойгоор ажалладаг үбгэжөөл

Зэдын үргэн талада таран бэлшэжэ ябаһан тобир тарган һүрэг гунжадые харахадаа, ажалша хүнэй оролдолго ха юм гэжэ һанагдажа хаар байдаг. Хэдэй гунжадые 60-аад наһатай малшан Дэмбэ Чойдонов харууһалдаг юм. Нүхэр Чойдонов 13 жэлэй туршада мал ажалда ябажа, ехэхэн дүй дүршэлтэй болоһон байна.

Тиин үнгэрэгшэ жэлдэ хэды хагсуутай хүндэ үбэлжэлгэ байбашье һаань, Дэмбэ үбгэнэй гүүргэтэ малынь тобир тарганаар ондо орооһон.

— Үнеэнэй һүтэй болохонь харууһалгаһаа. Буруу, хашарган тобир тарган ябаһан эмэ мал хожомынь үнеэд болоходоо һүтэй байдаг, солбон дорюун тугалнуудые түрэдэг ха юм,—гэжэ Дэмбэ Чойдонов хөөрэнэ.

Д. Доржиев.

Аймаг соогоо түрүүлнэ

Нооһо тушааха гүрэнэй даалгабарииe Заиграйн аймаг соо баранһаа урид дүүргэһэн Калининай нэрэмжэтэ колхоз республикынгаа 35 жэлэй ойс эрхим бэлэгээр угтаба.

Мүнөө колхоз гүрэндэ нооһо тушаалгаяа үргэлжэлүүлһээр.

Энэ жэлдэ үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо һураггүй ехэ нооһон хайшалагдана. Дунда зэргээр хонин бүриһөө 3 килограммһаа үлүү нооһон абтана.

Л. Воробьев.

„Оёдолшо„ шубуун

(Натуралистын тэмдэглэл)

Юумэ оёжо шададаг шубуун Бирмада бии юм ха. Юрэдөө энэ шубуухан юу оёдог юм? Зүү нииткэ хаанаһаа абана гээшэб?—гэжэ хүн һонирхохо байха.

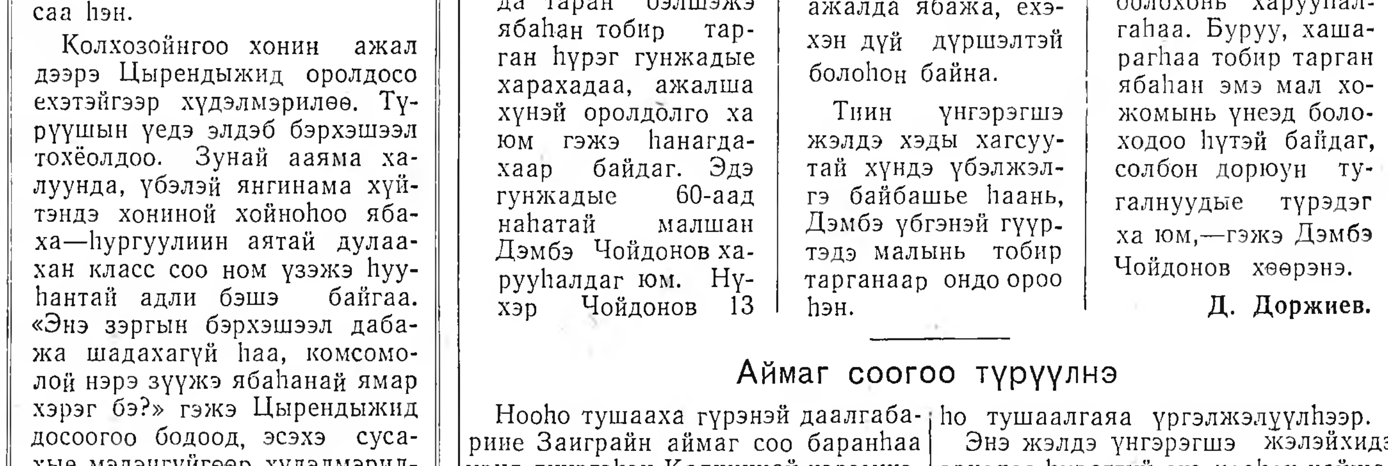
Уурхай түхеэрхэ сагай ерэхэдэ тэрэ шубуун хоёр набшаһа холбожо оёдог байна. Нарин ард, ута хоншоороороо тэрэ шубуун набшаһа соо хадхаад, ургамалай ута эшээр хоёр набшаһа холбоод хүбэрдэдэг юм. Холбожо оёһон уурхай соогоо ургамалай хүбэн, үдэ, хөөбэри дэбдижэ зөөлэлнэ.

Юумэ оёдог энэ шубуун тосхондо дүтэхэн, үрэ жэмэстэ сад, сэсэрлиг соо байрладаг. Заримдаа гэртэ, сонхо дээрэ ургажа байһан ургасын набшаһаар уурхай түхеэрдэг заншалтай. Ехэнхидээ шоргоолзо, мүн бусад жэжэ хорхой сохонуудые эдижэ, амидардаг байна.

Тэрэшэлэн Итали, Испани, Греци, Хойто Африкада байрладаг цистикола гэжэ шубуун набшаһа холбон оёжо, уурхай түхеэрдэг байна.

Оёдолшо шубуухануд уурхайгаа ехэ түргэнөөр түхеэрдэг, заримдаа дутуу ядуу оёсогоогоод, үндэгөө даража эхилдэг. Энэ шубуунайнгаа үндэгөө даража байхада, эрэнь уурхайгаа оёжо үргэлжэлүүлһээр байдаг.

И. Акимушкин.

Байгалай эрьедэхи загаһа тушаан абадаг пунктнуудай нэгэндэ. Б. Поповой фотоэтюд.

Хилын саанаһаа

Монголой арадай революциин болоһоор 37 жэлэй ойн һайндэр

УЛАН-БАТОР, июлиин 11. (ТАСС). Монголой Арадай Республикын ажалшад арадай революциин болоһоор 37 жэлэй ойе июлиин 11-дэ хүхюу баяртайгаар һайндэрлэбэ. Республикын ниислэлдэ Улан-Баторай гарнизоной частьнуудай сэрэгэй парад болоо. Улан-Баторай бүхы зоной гурбанайнь нэгэ хуби—50 мянган хүн Монголой ниислэлдэ болоһон һайндэрэй жагсаалда хабаадаа. Жагсаалда хабаадагшад элдэб уряа лозунгнуудые, мүн арадай засагай үедэ орон дотор болоһон ехэ хубилалтые харуулһан бэшэгтэй плакадуудые абажа ябаа. Һаяхан нүүдэл байдалтай малшадай орон байһан Монгол мүнөө аграрно-промышленна орон болоод, социалистическэ байгуулалтын замаар эршэмтэйгээр дабшажа ябана. Жагсаалда ябагшадай дунда шахтернуудшье, геологуудшье, арһа болбосоруулагшадшье, барилгашадшье, мүн ондоо мэргэжэлтэйшье хүнүүд бии. Монголой ажалшадтай хамта советскэ, хитад мэргэжэлтэд демонстрацида хабаадалсаа. Тэдэнэр социализм байгуулхадань монгол арадта туһална.

Июлиин 11-нэй удын хойно городой газаа Тола мүрэнэй эрьедэ монгол арадай заншалта наадан эхилбэ. МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй түрүүлэгшэ Ж. Самбу энэ найр наада нээгээ. Хоёр үдэрэй туршада тэндэ һур харбаан, мори урилдаалган болохо, мүн спортын элдэб янзаар шанга мүрысөөн болохо юм. Арадай засагай жэлнүүдтэ Монголой туйлаһан ехэ амжалта харуулһан выставкэнүүд олон павильонууд соо нээгдээ.

Демонстрацида, мүн найр наадаиай нээлгэндэ дипломатическа корпусой гэшүүд, Советскэ Союзһаа, Хитадһаа, Венгриһээ, Албаниһаа, Болгариһаа, Индиһээ, Даниһаа, Швейцариһаа, бусад хэдэн оронуудһаа ерэһэн гадаадын айлшад байгаа.

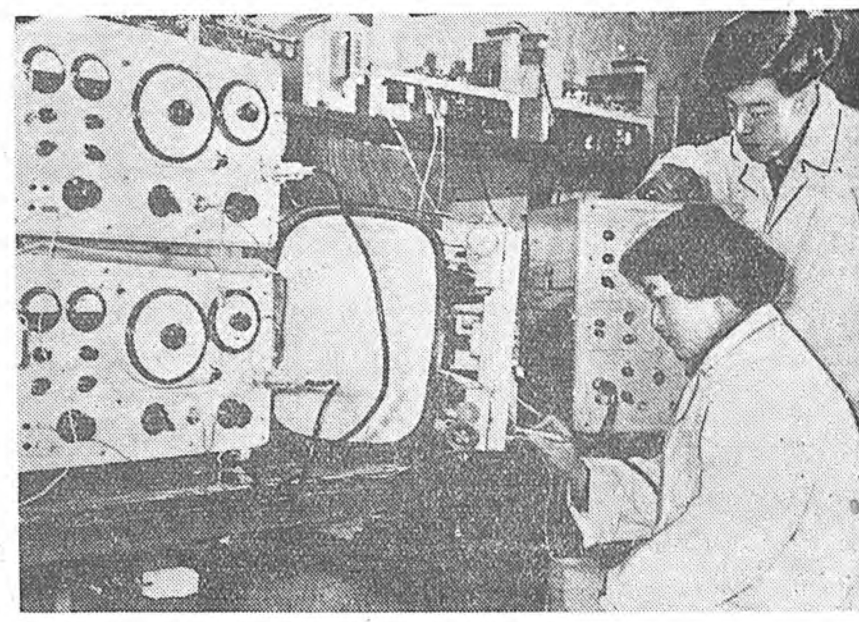
Монголой арадай революциин 37 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Монголой республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал июлиин 11-нэй үдэшэлэн ехэ уулзалга хээ.

Ядерна туршалга болюулха!

ДАМАСК, июлиин 11. (ТАСС). Ядерна буу зэбсэгэй туршалгые болюулха гэһэн эрилтэ бүхы дэлхэйн арадуудай табижа байгаа үедэ Франциин правительство Сахарын сүл губида атомна бомбо тэһэлэн туршаха гэжэ бэлэдхэжэ байна. Энээниень «Аль-Алям» газетэ түрүү бэшэг соогоо ехээр зэбүүрхэн буруушаана.

Франциин правительствын энэ түсэбые хүсэлдүүлхэгүйн тулада бүгэдөөрөө нэгэдэн тэмсэе гэжэ тус газетэ бүхы арабуудые уряалба.

Алжирай газар дээрэ атомна бомбо тэһэлжэ, оронойнгоо бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа Алжирай хүн зониие Франциин засагаархидай айлган һүрдүүлхэ һанаатай байһыень тэмдэглээд, газетэ иигэжэ бэшэнэ: «эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байгаа арадууд заатагүй илаха гэжэ бидэнэр үшөө дахин империалистнуудта һануулнабди».

Хитадай Арадай Республикада һаяхан эгээл түрүүшынхеэ телевизор бүтээгдэжэ туршан шалгагдаа. **Зураг дээрэ:** телевизор шалгагдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Германиин нэгэдэмэл социалистическэ партиин V съезд

БЕРЛИН, июлиин 11. (ТАСС). Бэшэгээр дамжуулан съездэ хабаадагшадта тараагдаһан СЕПГ-гэй ЦК-гэй тоосоогоор, В. Ульбрихтын элидхэлээр июлиин 10-да СЕПГ-гэй V съездын үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэлгэн болобо. Карл-Маркс-Штадт городһоо ерэһэн, Социалистическэ Ажалай Герой Э. Зейферт түрүүлжэ үгэ хэлээ. Тэрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тушаа асуудалда тогтоһон байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативта нёдондо ороһон, Землова нютагай таряашан, делегат Г. Древс кооперативта орохыень бүхы ажалша таряашадые съездын трибунаһаа уряалба. Тэрэшэлэн делегадууд Г. Зюптиц (Риза город), Х. Линднер (Магдебург округ) гэгшэд үгэ хэлээ.

Түрүүлэгшэ Г. Рау июлиин 11-дэ үглөөнэй заседани нээхэдээ, президиумдэ һууһан Монголой Арадай-революционно партиин делегацида хандажа, Монголой арадай революциин болоһоор 37 жэлэй ойтой дашарамдуулан, монгол арадые амаршалаа.

Һүүлээрнь Г. Рау Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевто үгэ үгэбэ. Зал соо һуугшад нэрьемэ шангаар альгаа ташана. Делегадууд хүл дээрээ бодоод, нүхэр Н. С. Хрущевые амаршалаа.

Н. С. Хрущев КПСС-эй зүгһөө съездын делегадуудые амаршална. Тиигээд СЕПГ-гэй IV болон V съездын хоорондо социализм байгуулха хэрэгтээ ехэ амжалта туйлаһантайнь дашарамдуулан, ГДР-эй ажалшадые амаршалба. Мүн экономико хүгжөөхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай, бүхы социализмын лагериин ехэ амжалта туйлаһан тухай Н. С. Хрущев хэлээ. Хэдэн янзын продукци бүтээлгээр США-е Советскэ Союзай хүсэһые гү, али үсадань гараһые харуулһан олон тоо баримта Н. С. Хрущев нэрлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев Германиие нэгэдүүлхэ тухай асуудалда тогтожо хэлээ. ГДР-эй газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэгэй эдеэ хоолдо Германска Демократическа Республикын зүгһөө хэгдэдэг зарим тэды гаргашые 1959 оной январиин 1-һээ болюулха гэжэ Советскэ правительствын шиидхэһэн тухай Н. С. Хрущевой мэдүүлхэдэ, суглараһшад нэрьемэ шангаар альгаа ташаба. Энэ шиидхэбэри манай хоёр арадай хани барисаае улам бэхижүүлхэ бэзэ гэжэ найдажа байһанаа Н. С. Хрущев мэдүүлээ.

Мүн Советскэ Союз, арадай демократиин оронууд болон Югославиин хоорондохи харилсаанай зарим асуудалнуудта, гадна уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ бии болоһон ревизионизмтэй тэмсэхэ тухай асуудалда Н. С. Хрущев тогтожо хэлээ.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Н. С. Хрущев СЕПГ-гэй V съездэ КПСС-эй ЦК-гэй эльгээһэн амаршалга уншаа.

Зал соо баһа дахин нэрьемэ альга ташалган болоно, «ура» хашхараан зэдэлнэ, Германи Советскэ Союз хоёрой хани барисаанда, Советскэ Союзай Коммунистическэ партида, мүн социалистическэ лагерь болон уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй таһаршагүй нэгэдэлдэ зорюулһан һайн һайхан юрөөлнүүд дуулдана. Делегадууд «Интернационал» дуулана.

Поль Робсон Лондон ерээ

ЛОНДОН, июлиин 11. (ТАСС). Негр арадай онсо бэлигтэ дуушан, Америкын элитэ ехэ артист, эб найрамдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэлшэ Поль Робсон июлиин 11-дэ Нью-Йоркһоо Лондон ниидэжэ ерээ.

Хэнэйшье мэдэһээр, США-гэй гүрэнэй департамент хилын саана гараха паспорт Робсондо мүнөө болтор үгэдэггүй байгаа. Тиимэһээ Поль Робсон 1950 онһоо хойшо мүнөө эгээ түрүүшынхеэ хилын саана гараба.

Поль Робсоной самолёдой үүдэндэ харагдахадань, Лондоной хүн зон тэрэниие «ура» хашхараагаар, нэрьемэ альга ташалгаар угтажа, сэсэгүүдые барюулаа. Һүүлээрнь Робсон корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусаа.

Америкэһээ гаража, ондоо оронуудаар ябаха эрхэтэй болохын түлөө найман жэлэй туршада үсэд нэтэрүүгээр тэмсэжэ, одоошье һанаһанаа абааб, гэжэ Робсон ханангяар хэлээ. «Америкэдэ һуудаг негр арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө, эб найрамдалай түлөө, дарлагдаһан арадуудай бэеэ даанхай байдалай түлөө байха шадалаараа тэмсээб», гэжэ Робсон хэлэбэ.

Тиихэтээ хамта би мүнөө дуу дуулахаяал Англи ерэбэ гээшэб гэжэ Робсон онсолон тэмдэглэбэ. Олон оронуудаар ябажа, элдэб олон арадуудай дуунуудые дуулаха хүсэлэнтэйб гэжэ хэлээд, Робсон өөрынгөө эгээл дуратай «Уһа зөөгшэ» гэжэ дууе нюдэнһөө нёлбоһо дуһалуулан дуулаһан байна...

США-да ехээр хашуулдаг хадаа һөөргөө бусаха гүт, али энээ руугаа үлэхэ гүт гэжэ журналистнуудай нэгэн тэрээнһээ асууба.

«Хэршье ехээр хашуулаа хардуулаашье һаа», заатагүй Эхэ нютагаа бусахаб гэжэ Робсон шанга дуугаар харюусаба. Хэрбээ намда баһа хилын саана гараха паспорт үгэхэгүй гэжэ зарим нэгэнэй ябуулга эхилээ һаань, Америкын арад тэрээндэ хатуу харюу үгэжэ шадаха гэжэ найдадаг тухайгаа Робсон хэлээ.

Лондондо айлшалһанайнгаа һүүлээр Робсон Советскэ Союз, Чехословаки болон Европын бусад оронуудаар ябажа, концерт табиха.

Политическэ үзэлэй түлөө түрмэдэ хаалгагдагшад хоол эдихэһээ арсаба

ПАРИЖ, июлиин 11. (ТАСС). Политическэ үзэлэй түлөө Испанида нэгэшье хүн түрмэдэ хаалгагдаагүй юм гэжэ генерал Франко һаяхан мэдүүлээ. Политическэ ажал-ябуулга эрхилһэнэйнгээ түлөө 30 жэлээр түрмэдэ хаалгагдаһан, тиигээд мүнөө аяар 12 жэл соо түрмэдэ һуужа байһан Испаниин 3 тэмсэлшэд генерал Франкогой үгыень буруушаан, июлиин 3-да хоол эдихэһээ арсаба. Эдэ хэд бэ гэбэл, Испанида мэдээжэ болоһон социалист Эдуардо Вальгас Вега, коммунист Хозе Луи Фернандес Альбуре болон Франци дахи эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ офицер ябаһан Энрике Маркос Надаль гэгшэд болоно. Тэдэнэр Франкодо бэшэг эльгээжэ, хэһэн мэдүүлгэмни буруу байба гэжэ со носхогты гэһэн эрилтэ табяа. Испаниин Бургоса гэжэ нютагта байдаг түрмэдэ политическэ үзэлэйнгөө түлөө хаалгаһан 500 хүн эдэ гурбан нүхэдөө бүрин дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээд, Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида бэшэг эльгээгээ.

Сагаан баабгайтай ушарбабди

Доро бэшэгдэһэн ушар һаяхан болоо юм.

Үглөөгүүр эртэхэн һэн.

Закаменай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуушан, эрхим ангуушан гэжэ тоологдодог Бата Тугутовтай Баруун Сээжэ гэжэ гол үгсэжэ, загаһа хахуульдаха, һойр шубуу буудаха гэһэн зорилготой гэшхэлжэ ябабабди.

Манай Сибириин тайга соо эртэ үглөөгүүр айхабтар һайхан бшуу. Тунгалаг агаар амилжа ябахада хэды зохид бэ. Зааханшье абяа гаргангүй, зүлгэ ногоон соогуур алхалнабди. Үнгэ бүриин гоё хоолойгоор ойн шубууд хүгжэмөө татана. Үндэр хуша модоной оройгоор хүнгэн солбон хэрмэн собхорно, эреэн марзан жэрхэнүүдшье һүүлээ үргэн харайлданад...

— Харыш, баабгайн мүр, мэнэ һаяхан манай урдахана ябаа!—гэжэ нүхэрни ангууша хүн хадаа хёрхо нюдөөрөө ногооной нугаршаһые ажаглан харуулба. Саашань хаража үзэһэмнай, табан баабгайн ябаһан мүр харагдаба.

Эдэ бүгэдые хаража байхадаа бага калибртай буугаа шангаар адханаб. Энэ үедэ минии һанахада арад зоной хэлсэдэг аргагүй сэсэн «үнэгэ агнахаяа гарахадаа арсалантай ушархаяа бэлдэ» гэһэн оньһон үгэ тархидам ороодхибо.

— Баабгайнууд холо ошоогүй!—гээд нүхэрни намаяа бүри ехээр бахардуулба.

Хабшуу жалгада ерээд байһанаа һаял мэдэбэб. Наран харагданагүй. Нюрга руу хүйтэ даамаар хон жэн...

Һөөргөө бусажа, балгаанһаа хоёр аматай буугаа асаржа, баабгай агнаябди гэлсэжэ байтарнай, хаанашьеб ойрохоно ямар нэгэ амитанай абяан гараадхиба.

— Баабгайн хүбүүн—гэжэ нүхэрни шэбэнэбэ. Бишыхан болдог дээрэ гаража харaашалһамнай үдхэн ногоон соо энэ жэл түрэһэн баабгайн хоёр хүбүүн носолдожо, манай дүтэ байһые обёорношьегүй, Манһаа 80 алхамай газарта эхэ баабгай мантагар толгойгоо үргэжэ, ой тайгын зэдэлтэр дуугаржархиба. Энэ абяа дуулаһаар ойн бургааһан сооһоо нёдондо жэлэй нэгэ хүбүүн баабгай яаралгүйхэн гаража ерэбэ.

Бидэ ногоон соо хэбтээд һонирхон харабабди. Нүхэрни хоёр аматаяа абажа ябаагүйдөө ехэл халаглаба. Гэнтэ нүхэрни нюдөө ехэ болгожо, хургаараа урагшаа заажа, һуга харайн бодон алдаад һөөргөө үбдэгэлдөөд һуушаба. Зааһан тээшэнь харан гэһээм бургааһан сооһоо нэгэ саб сагаан баабгай гараад, эхэ тээшээ ябажа ябаба. Манай нютагта, Закаменда, Сибирьтэшье, сагаан баабгай ябадаг гэжэ наһан соогоошье дуулаагүй хүнби. Нүхэрнишье «ой тайга, ан гүрөөһэ намһаа һайнаар мэдэхэ хүн ойро тойрон үгы» гэжэ һанажа ябадаг ангуушан хадаа гайхажа гэлышоод һууба. Тиигэжэ байтараа намайгаа хадхан,—энээниие музейдэ тушаагаа һаа, ямар һонин байгааб,—гэбэ.

Тэрэ сагаан баабгайнь томо хашарагтал адли, толгой хүзүүниинь бага зэргэ боро үнгэтэй, бэшэниинь дүн сагаан байба.

— Нёдондоной хүбүүн,—гэжэ Бата Тугутов намдаа хэлэнэ.—Юундэ эндэхи юрын баабгайһаа сагаан үһэтэй юм?..

Тиинһээ байтаршье табан баабгай буртаг шэрэнги руу орохоор зүгэлжэ ябаба. Нүхэрни гүйжэ бододоор хоёр альгаа амандаа барижа, хашхаржархиба. Баабгайн хоёр бишыхан хүбүүд дүтэ байһан бүдүүн хушада айхабтар түргөөр абиржа гараад, модо тэбэреэд, хүдэлхэеэ болёод байба. Эхэ баабгайнь бэшэ хоёр хүбүүдээрээ саашаа гүйжэ ошоо. Бидэшье түргэхэнөөр тэндэһээ зайлаабди.

Мүнөө Бата Тугутов сүлөөтэй сагтаа хоёр амата буугаа үргэлөөд, агнахаяа гарадаг. Һанаандаа тэрэ сагаан баабгайе барижа, арһыень музейдэ бэлэглэхэб гэжэ бододог. Хэн мэдэб, нэгэтэ тэрэ сагаан баабгайтайгаа ушаржашье болохо бээ.

Ш. Бакшеев.

АЛЬБИНОС ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

Ан гүрөөлэй үһэ нооһоной үнгэ зүһэн ганса микроскопоор харагдадаг тон жэжэхэн пигмент гэжэ шэрын зүйлһөө болодог юм.

Пигмент хадаа загаһанай хашарһанда, шубуунай үдэндэ, ан гүрөөлэй үһэ, нооһондо байдаг.

Амитанай зүһэн диилэнхидээ тэдэниие тойрон байгаа байгаали, ургамалда дүтэрхы үнгэтэй байдаг. Ушарынь, элдэб аюулһаа, арьяатан, мяхаша шубуудһаа амитадай тэрьелхэ, хороходоиь тиимэ зүһэниинь ехэ туһалдаг байна.

Зарим ан амитад өөрынгөө онсо зүһэ гээжэрхидэг ушар хаа яа үзэгдэдэг байна. Тиимэһээ сагаан үнгэтэй хэрмэн, хараасгай, шаазгай, хирээ заримдаа байгаалида ушардаг юм. Иимэ сагаан зүһэтэй амитад альбиносууд гэжэ наукада нэрлэгдэдэг. Теэд ямар шалтагаанһаа тэдэнэй үнгэ зүһэеэ хубилдаг байһые наука үшөө тодоруулжа шадаагүй. Юрын баабгайнуудай дунда альбиносой (зүһэеэ хубилһан баабгайн) дайралдаха ушар үшөө үзэгдөөгүй байна.

Закаменай аймагай ангуушад нүхэд Бата Тугутов, Шойдон Бакшеев гэгшэдэй сагаан баабгайтай ушарһан ябадал наукада ехэ һонирхолтой.

Тэрэ сагаан баабгайе барижа мануулииень манай музейдэ, сагаан хэрмэнэй дүрсэтэй зэргэлүүлэн табяа һаа, бүришье һонирхолтой байха һэн.

Сагаан баабгайнуудай гансал хүйтэнэй орондо байрладаг туладань, Закаменда үзэгдэһэн сагаан баабгайе альбинос гэжэ тухайлхаар.

М. Бакутин, биологическа наукануудай кандидат.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00794. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 3141.